

ÖZEL KÜTÜPHANELERDE KULLANICI EĞİTİMİ

Nesrin İnce

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Ana Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

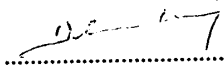
olarak hazırlanmıştır

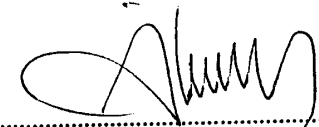
Ankara

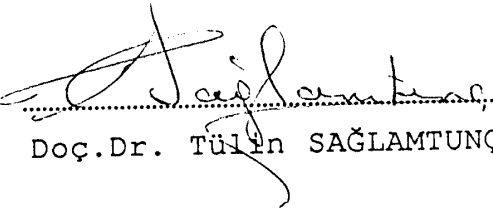
Eylül, 1989

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından ...Kütüphaneçilik.....
Anabilim dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof.Dr. İlhan KUM

Üye
Prof.Dr. İrfan ÇAKIN

Üye
Doç.Dr. Tülin SAĞLAMTUNÇ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 1989

.....
Prof.Dr. Tuğrul ÇUBUKÇU
ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

ÖZET

Dünyadaki her türlü bilgi kaynağının hızla artmakta olduğu bilinen bir gerçektir. Bu kadar fazla kaynağın içinden gerekli olan bilgi parçasını bulup kullanabilmek, bazı becerilerin kazandırılmasıyla gerçekleşebilir.

Bu araştırmanın amacı, özel kütüphanelerde kullanıcı eğitiminin gerekliliğini araştırarak, ülkemizdeki özel kütüphaneler için örnek bir program geliştirmektir.

Araştırmada altı özel kütüphane ele alınmış, bu kütüphanelerin ve kullanıcılarının özelliklerini araştırmak için iki aşamalı anket uygulanmıştır.

Anket sonuçlarından, bu kütüphanelerde sistemli eğitim programları uygulanmadığı, kütüphanecilerin genellikle kullanıcıdan istek gelmesini bekledikleri, kullanıcıların kütüphane kaynaklarını yeterince tanımadıkları ve onlardan yeterince yararlanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, kullanıcıların hepsi kullanıcı eğitiminin yararlı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir.

Elde edilen bu sonuçların değerlendirilmesiyle araştırmanın başında öne sürülen 'Türkiye'de özel kütüphanelerde kullanıcının eğitilmesi gerektiği' hipotezi doğrulanmış olmaktadır.

SUMMARY

It is known fact that all kinds of information sources rapidly increase in the world.

It requires to have some skills acquired in order to ~~state~~ make use the necessary information among resources increasing with such speed.

The aim of this study is not only to underline the necessity of user training program ^{for} of special libraries but also is to develop an exemplary user training program ^{for} special libraries in Turkey.

This study undertakes the analysis of six special libraries in Ankara. In order to get the necessary information on the characteristics of these libraries and their users the questionnaire have been applied at two steps.

The results of the questionnaire have revealed that systematical training programs are not given in these libraries, that librarians expects request from users, that users are not familiar with the library resources and that they can not use the sources sufficiently. Furthermore, all the users state that they believe the user's training will be useful. So what we have proposed at the beginning of our study that the users of special libraries in Turkey should be subjected to the user training program, has been verified.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	I I
İÇİNDEKİLER.....	I I I
KISALTMALAR.....	V
TABLULARIN LİSTESİ.....	V I
ÖNSÖZ.....	V I I

I. BÖLÜM :

GİRİŞ

Konunun Önemi.....	1
Amaç.....	2
Yöntem.....	2
Araştırma Alanı.....	3
Düzen.....	4
Terminoloji.....	5
Kaynaklar.....	5

II. BÖLÜM :

ÖZEL KÜTÜPHANELER

Tanım, Amaç ve Hedefler.....	7
Tarihçe ve Gelişim.....	8
Yapısal Unsurları Bakımından Özel Kütüphaneler.....	11
Özel Kütüphanelerin Özellikleri.....	14

III. BÖLÜM :	KULLANICI EĞİTİMİ	
	Tanım ve Tarihçe.....	1 8
	Kullanıcı Eğitimi Gerektiren Nedenler.....	2 2
	Kullanıcı Eğitiminin Amaçları.....	2 3
	Kullanıcı Eğitim Programları ve Şekilleri...	2 5
	Kullanıcı Eğitim Yöntemleri.....	3 0
IV. BÖLÜM :	A) ANKARA'DAKİ ÖZEL KÜTÜPHANELER, BAĞLI OLDUKLARI KURUMLARIN GÖREVLERİ VE KÜTÜPHANELERİNİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ.....	37
	Amaç ve Organizasyon	
	Bina ve Bütçe	
	Personel	
	Derme	
	B) ANKARA'DAKİ ÖZEL KÜTÜPHANELERDE KULLANICI HİZMETLERİ VE EĞİTİMİ.....	50
V. BÖLÜM :	DEĞERLENDİRME.....	55
VI. BÖLÜM :	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	5 7
	KAYNAKÇA.....	69
	EKLER.....	7 5
	EK I : Kütüphane Yöneticisine Yöneltilen Sorular	
	Ek II : Kullanıcı Anketi	

KISALTMALAR

AACR 2	Anglo American Cataloging Rules
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
Aslib	Association of Special Libraries
DDC	Dewey Decimal Classification
DPT	Devlet Planlama Teşkilâtı
IEC	International Electric Commision
IFLA	International Federation of Library Association
ISO	International Standard Organization
ITC	International Trade Center
İGEME	İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
LC	Library of Congress
MTA	Maden Tetkik Arama (Enstitüsü)
SDI	Selective Dissemination of Information
TDK	Türk Dil Kurumu
TODAİE	Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TSE	Türk Standartlar Enstitüsü
UDC	Universal Decimal Classification
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
UNISIST	Universal System For Information in Science and Technology.

TABLolarIN LİSTESİ

	Sayfa
TABLO 1 : Kuruluş ve kütüphanelerin kurulduğu tarihler....	6 2
TABLO 2 : Kütüphanelerin bağlı bulunduğu birimler.....	6 3
TABLO 3 : Kütüphanelerin bütçe durumu.....	6 4
TABLO 4 : Kütüphanelerin personel durumu.....	6 5
TABLO 5 : Anket sorularının analizi.....	6 6
TABLO 6 : Kullanıcıların eğitim türü konusundaki düşünceleri.....	6 8

ÖNSÖZ

Kullanıcı eğitimi programları, gelişmiş ülkelerde her tür kütüphanenin hizmetleri arasında yer alan faaliyetlerdir.

Bilgi ve belge artışından en fazla etkilenen kütüphaneler olan özel kütüphanelerde kullanıcı eğitimi, ülkemizde ele alınmamış bir konudur.

Kullanıcı eğitiminin eksikliğini fazlasıyla hisseden bir özel kütüphaneci olarak, özel kütüphanelerde bu açığın kapatılmasına katkıda bulunmak amacıyla bu çalışmayı yapmış bulunmaktayız.

Çalışma sırasında bilgi ve görüşlerinden yararlandığım değerli hocam Prof.Dr. İrfan Çakın'a, anket çalışması sırasında yardımlarını gördüğüm kütüphane yöneticilerine ve Beytepe Kütüphanesi müracaat bölümü sorumlusu arkadaşım Nazan Uçak'a teşekkür ederim.

I. B Ö L Ü M

GİRİŞ

Konunun Önemi:

Parçası bulunduğu toplumun, bilgiye olan gereksinmesini karşılamaya yönelik hizmetler veren kütüphaneleri diğer toplumsal kurumlardan ayıran en önemli özellik, bilginin iletimini ve kullanılmasını hedef alan bir yapıya sahip olmasıdır.(Çakın 1986: 10)

Bu nedenle, insanın sınırsız öğrenme ve bilgi edinme isteğine karşılık olarak ortaya çıkmış olan kütüphaneler günümüzde bilgi kaynaklarının saklandığı depo durumundan farklı bir konuma gelmiştir. Yirminci yüzyılda belge ve bilgi hacmindeki hızlı artış kütüphanelerin geçirdiği bu değişiklikte en önemli etken olmuştur. Belge ve bilgi hacmindeki artış, hem bilgiyi sunanları yani kütüphanecileri, hem de bilgiyi kullanmak durumunda olanları yani kullanıcıları zor durumda bırakmıştır. Bu kadar belgenin içinden gerekli olan bilgi parçasını bulup yararlanmak konusu, kullanıcıların bilgiyi seçmeye, analiz etmeye yönelik temel bilgilere ihtiyacı olduğunu ortaya çıkarmıştır ve kullanıcı eğitimi konusu gündeme gelmiştir.

Kullanıcı eğitiminin en fazla uygulandığı yerler olan üniversite kütüphanelerinde eğitim konusu zaman zaman ele alındığı halde, özel kütüphanelerde kullanıcı eğitimi üzerinde yeterince durulmamış bir konudur. Özel kütüphaneleri ele alan araştırmacılar da genellikle yapısal unsurlar üzerinde durmuştur. Bu araştırmalar, yapısal unsurlardaki eksikliklerin kullanıcı hizmetlerini de etkilediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmamızda, bilimsel araştırma sonuçlarını her türlü gündelik çalışmaya uygulama ihtiyacı sonucu ortaya çıkan özel kütüphanelerde kullanıcı eğitiminin gerekliliği araştırılmıştır. Bu amaçla da özel kütüphanelerin yapısal özellikleri ile verdikleri kullanıcı hizmetleri ele alınmıştır.

Amaç:

Bu araştırmanın amacı, 'Özel kütüphanelerde kullanıcı eğitimine ihtiyaç vardır' hipotezinden yola çıkarak, ülkemizde "özel kütüphanelerde kullanıcı eğitime ihtiyaç var mıdır?" ve "bu kütüphanelerde kullanıcı eğitimi nasıl gerçekleştirilebilir?" sorusuna karşılık aramaktır.

Özel kütüphanelerde kullanıcının eğitilmesinin gerekliliği, bilimsel ve teknik literatürün artışından en fazla etkilenen kurumların özel kütüphaneler olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kütüphanelerde kullanıcıya yeterince hizmet verilememesi, kullanıcının kütüphane kaynak ve hizmetlerini yeterince tanımaması, kütüphanelerin geleneksel unsurlar bakımından yetersiz olmasından çok, kütüphanecilerin kullanıcı eğitimini kendi görev kapsamı içinde görmemelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, özel kütüphanecilikte geleneksel anlayışın kullanıcıya bilgiyi doğrudan sunmak şeklinde olmasının da bunda etkisi olduğu görülmektedir.

Yöntem:

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi; kurumların, grupların, olayların, nesnelere ve çeşitli

alanların 'ne' olduğunu ve birbirleri ile olan ilişkilerini ortaya koymaya çalışır. (Kaptan 1977 : 129)

Betimleme yöntemi gereği veriler, anket ve görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmada iki aşamalı anket uygulanmıştır. Anket birinci aşamada kütüphane yöneticilerine, ikinci aşamada ise kütüphane kullanıcılarına uygulanmıştır. Ocak-Şubat 1989 tarihleri arasında yöneticilere anket uygulanarak, kütüphanelerin yapısal özellikleri ile verdikleri hizmetler konusunda bilgi toplanmıştır. Toplanan bilgiler değerlendirildikten sonra, hazırlanan ikinci grup anket formları, örneklem olarak seçilen kullanıcılara uygulanmak üzere Mart-Nisan 1989 tarihleri arasında kütüphane yöneticilerine dağıtılmıştır. Her kütüphane için 15'er adet olmak üzere toplam 90 adet anket formu dağıtılmıştır. Bu anket formlarından 48'i, yani % 53'ü cevaplanarak geri gelmiştir. Ayrıca, araştırma sırasında zaman zaman kütüphane yöneticileri ile görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma Alanı:

Araştırmanın başlangıcında, araştırma alanı Ankara'daki dört özel kütüphane ile sınırlandırılmıştı. Ancak, yapılan ön araştırma sırasında dört kütüphaneden sağlanacak verilerin durumu yeterince yansıtmayacağı düşünülerek ele alınacak kütüphane sayısı altıya çıkarılmıştır. Bu kütüphaneler:

1. Devlet Planlama Teşkilâtı Kütüphanesi
2. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Kütüphanesi
3. Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü Kütüphanesi

4. Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Kütüphanesi
5. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi
6. Türk Standartları Enstitüsü Kütüphanesi

Düzen:

Araştırma altı bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde konunun önemi, araştırmanın amacı, araştırmada kullanılan yöntem yer almaktadır. Yöntem başlığı altında araştırma alanı, araştırma raporunun düzeni, terminoloji ve kaynaklara yer verilmiştir.

İkinci bölümde özel kütüphaneler, verdikleri hizmetler ve yapısal özellikleri ile ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde kullanıcı eğitiminin tanımı, kullanıcı eğitimi şekilleri ve yöntemleri genel olarak ele alınmış, özel kütüphanelerdeki durumu incelenmiştir.

Dördüncü bölümde Ankara'daki özel kütüphaneler iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Birinci başlıkta yapısal özellikler ele alınırken, ikinci başlıkta verdikleri hizmetler ve kullanıcı eğitimi ele alınmaktadır.

Beşinci bölümde araştırmada elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Altıncı bölümde ise araştırmanın sonucu belirlenerek, öneriler getirilmiştir.

Araştırmada kullanılan kısaltmalar 'İçindekiler' tablosundan sonra verilmiştir. Tablolar ise 'Kısaltmalar' listesinden önce verilmiştir. Veri toplamada kullanılan anket formları 'Ekler' bölümünde verilmiştir.

Terminoloji:

Araştırma raporu yazılırken kullanılan terimlerin karşıladığı anlamlar şöyledir:

KÜTÜPHANE	:	Kütüphane, Dokümantasyon Merkezi, Enformasyon Merkezi
KULLANICI	:	Kütüphane, Dokümantasyon Merkezi, Enformasyon Merkezi Okuyucusu
KULLANICI EĞİTİMİ	:	Okuyucu eğitimi

Kaynaklar:

Araştırma konusuyla ilgili belgelere ulaşabilmek için, araştırmaya yayın taraması yapılarak başlanmıştır. Yayın taraması yapılırken başvurulan kaynaklar:

Aslib Proceedings (1950-1988)

Library and Information Science Abstract (1970-1988)

Library Literature (1960-1988)

Special Libraries (1950-1988)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)

Türk Kütüphaneciliği (1987-1988)

Türkiye Bibliyografyası (1935-1988)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası. (1952-1988)

Araştırmada ele alınan kuruluş kütüphaneleri incelenirken Jale Baysal'ın "Resmi Daire Kütüphaneleri ve Dokümantasyon

Merkezleri" adlı Doçentlik tezi ile TODAİE'nin "T.C. Devlet Teşkilâtı Rehberi-1988" adlı yayınlarından yararlanılmıştır.

Araştırma sonunda özel kütüphaneler için eğitim programı taslağı geliştirilirken UNESCO'nun yayınladığı "UNISIST Guide For Teachers" adlı yayından yararlanılmıştır.

Araştırma raporu yazılırken Turabian'ın "A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations" adlı eseri ile H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora/Sanatta yeterlik Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi'nden yararlanılmıştır.

II. B Ö L Ü M

ÖZEL KÜTÜPHANELER

Tanım, Amac ve Hedefler:

Kütüphanecilik literatüründe özel kütüphaneler olarak adlandırılan kütüphaneler, çeşitli niteliklerdeki kuruluşlarda yer aldıkları için genel bir tanım yapılamamaktadır.(Rowland 1964: 22)

Yirminci yüzyıla kadar özel kütüphane tanımı yapmak ihtiyacı ortaya çıkmamıştı. Yirminci yüzyılda özel kütüphane sözcüğünün çağrıştırdığı kavramlar diğer kütüphanelerden farklı olarak ortaya çıkmıştır. Böyle bir tanıma göre özel kütüphaneler, iş veya endüstriyel kuruluşlarda, kuruluşa bilgi sağlamak üzere kuruluşun bir birimi olarak kurulmuş kütüphanelerdir. Bu tanım kütüphanenin bağlı olduğu ana kuruluşu temel almaktadır. Bu kuruluşlar banka, sigorta şirketi, petrol kimya ürünleri üreticileri, yayıncı firmalar, reklam ajansı, çeşitli dernekler ve resmi kuruluşlar vb. olabilmektedir.⁽¹⁾

Ayrıca, kullanıcıyı, verilen hizmetleri, kapsadığı bilgi kaynaklarının niteliğini ve biçimini temel alan tanımlar da yapılmaktadır.

Kullanıcıyı temel alan bir tanım UNESCO tarafından yapılmıştır:

"Belli bir sayıda uzman, bilim adamı, araştırmacı gibi kullanıcı grubuna hizmet vermek üzere düzenlenmiş kütüphanelerdir." (Needs of ... 1958: 254) Özel kütüphaneler derledikleri bilgi kaynaklarının niteliği ve biçimine göre de tanımlanabilirler. Özel kütüphaneler sınırlı bir veya birkaç konu çizgisi boyunca derme oluştururlar. Bazen de dermenin biçimsel kapsamı gözönüne alınarak tanım yapılabilir. Resim, harita, mikroformlar, standartlar dermeyi oluşturabilmektedir.

Özel kütüphanelerin verdiği hizmetleri temel alan bir tanıma göre ise, özel kütüphanelerin en büyük özelliği, ne hizmet verdiği kuruluşun tipi, ne kaynaklarının içeriği ne de kullanıcılarının niteliğidir. Özel kütüphanelerin en büyük fark hizmetlerinin özelliğidir.

Tarihçe ve Gelişim:

Özel kütüphanelerin ortaya çıkışları konusunda, kütüphanecilik literatüründe kesin bilgilere rastlamak mümkün değildir. Bazı yazarlara göre özel kütüphanelerin tarihi kütüphane tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. (Musiker 1970 : 38) Yine bu yazarlara göre Babil'deki kil tablet kütüphanesi ticaret ve hukuk konularını kapsayan, özel kütüphane özellikleri gösteren bir kütüphane idi. (Musiker 1970 : 39) Orta çağdaki manastır kütüphanelerinde de özel kütüphane özellikleri görülmekte idi. Manastır kütüphanelerinin dermeleri kutsal kitaplar üzerine yoğunlaşmıştı. Bazı yazarlara göre ise resmi kurumların

kütüphaneleri ilk özel kütüphaneler olarak kabul edilmelidir. Örneğin 1780'de İngiltere'de Foreign Office (Dışişleri Kütüphanesi) bu özellikte bir kütüphane idi.(Ashworth 1979 : 7)

Ancak, özel kütüphanelerin yaygın olarak ortaya çıkışları 20.yy ın başında olmuştur. Bu tarihten önce özel kütüphaneler ayrı bir kütüphane türü olarak düşünülüyordu. 1909 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde Special Library Association'ın kurulması ile modern anlamda özel kütüphaneler yaygınlaşmaya başlamıştır.(2)

19. yy a gelindiğinde iş çevrelerinde büyük değişiklikler olmuş, kuruluşlar küçük iş çevrelerinden büyük şirketler haline dönüşmüştür. Gerek resmi kuruluşlarda gerekse iş çevrelerinde karar verme ve uygulamada bilginin desteğine ihtiyaç duyulmuştur. Literatür ise alışlagelmiş şeklin dışında ve sayıda gelişmeye başlamıştır.(3) Yayınlar, kitap ve süreli yayınlardan başka istatistik, finans raporları, standartlar, resmi karar ve kanunlar, gör-ışit materyalleri şekline dönüşmüştür.(4)

Özel kütüphanelerin ABD dışındaki gelişimi araştırıldığında aynı özellikleri görmek mümkündür. Almanya, Fransa ve İngiltere gibi sanayileşmiş ülkelerde de özel kütüphanelerin gelişimi 20.yy ın ilk yarısında olmuştur.(5) Ülkeler sanayileşme ve araştırmayı sürdürdükleri için, özel kütüphaneler araştırma enstitüleri ve iş çevrelerinde bugün de kurulmaya devam etmektedir.

İkinci dünya savaşı ve arkasından gelen bilgi türü ve

hacmindeki artış, özel kütüphanelerin gelişimi için uygun bir ortam yaratmıştır. Hem birinci hem de ikinci dünya savaşının sonrasında bilimsel ve teknik araştırma ihtiyacında artış olmuştur. Bunun sonucunda araştırmalar kurumsallaşmış ve her çeşit ve boyutta araştırma merkezleri kurulmaya başlanmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak araştırma merkezlerinin kütüphaneleri, araştırma sürecine katkıda bulunmak üzere gelişmeye başlamıştır.(6)

Özel kütüphanelere ait istatistikî bilgilere rastlamak özel kütüphanenin tanımından kaynaklanan sorunlar sebebiyle çok güçtür. ABD'de yapılan bir araştırmaya göre 1978 yılında ABD'de tıp, hukuk, üniversite kütüphanelerinin sayısındaki hızlı artış 1976' da IFLA'nın özel kütüphaneler bölümü oluşturmasıyla da kanıtlanmış bulunmaktadır.(7)

1Kurum ya da kuruluşlarda hangi durumlarda özel kütüphaneler kurulur?

Özel kütüphanelerin kurulmasını zorunlu kılan nedenler şöyle sıralanmaktadır:

- . Aynı bilgi kaynağından birden fazla alınması için maddî imkanların harcanması;
- . Kuruluştaki bilgi kaynaklarının dağılık olması;
- . Kuruluş personelinin ilgili olduğu konulardaki bilgi kaynaklarına yeterince ulaşamaması;
- . Kuruluş tarafından yapılacak araştırmaların daha önce yapıp yapılmadığının bilinmemesi ve buna ihtiyaç duyulması;

. Kuruluş personelinin çevredeki diğer kütüphanelerden yararlanamaması halinde özel kütüphane kurulur.

Yapısal Unsurları Bakımından Özel Kütüphaneler:

Bir kütüphanenin hizmetlerinin planlanmasında etkin unsurlar olan personel, derme, bina, bütçe ve kullanıcı, özel kütüphanelerde ayrı bir önem taşır. Özel kütüphaneleri yapısal özellikleri bakımından inceleyecek olursak;

. Personel: iyi düzenlenmiş yeterli bir dermeye sahip olan bir özel kütüphanenin enformasyon hizmeti verebilmesi hem sayı hem de kalite bakımından nitelikli personele sahip olmasıyla gerçekleşebilir. Araştırmalar, bir çok özel kütüphanenin personel sayısının 1-2 kişiden oluştuğunu göstermektedir. Ancak, bu sayı sadece uzman kütüphaneleri göstermektedir. Standartlar 1 uzman kütüphaneciye 2 yardımcı personel olması gerektiğini göstermektedir. Bu sayı kütüphanenin büyüklüğüne ve dermenin hacimine göre belirlenmelidir. (Industrial and ... 1986 : 5) Özel kütüphane personelinden beklenen en önemli özellik değişen iş koşullarına göre esnek olabilme yeteneğidir. Ayrıca, özel kütüphane personeli hem yazılı hem sözlü iletişim kurabilme yeteneğine sahip olmalıdır. Bir özel kütüphane yöneticisinin görevleri şöyle sıralanabilir: (Special Library Assoc. 1964 : 674)

1. Kuruluşun amaçları doğrultusunda hizmet politikası saptamak.

2. Dermenin kuruluş amaçları doğrultusunda gelişmesini sağlamak.

3. Kuruluş içinde ve dışında kütüphaneyi temsil etmek.

4. Kütüphane personelini seçmek ve onların meslek içi eğitimlerini sağlamak.

5. Kütüphane bütçesini planlamak.

Bir özel kütüphane yöneticisi öncelikle yönetici, sonra kütüphaneci sonra konu uzmanı olmalıdır.

Özel kütüphaneler yapıları gereği kütüphaneciler dışında, konu uzmanı bulundurmamak zorundadırlar. Bu konu uzmanlarının ilgili oldukları konularda yeterince bilgi sahibi olmaları ve özellikle bibliyografik tarama yapabilecek bilgilere sahip olmaları gerekmektedir.

. Derme: Özel kütüphane dermesi, kitap, süreli yayın, broşür, öz ve indeks dergileri, rapor, standart, resim, harita, slayt, film vb. gör-işit materyallerinden oluşabilmektedir. Derme bütün bu materyalleri bir arada bulundurabileceği gibi bazen tek tür materyalden de oluşabilir. Örneğin harita kütüphanesi gibi (Ashworth 1979: 59) Özel kütüphane dermesinin en önemli özelliği bir veya birbiriyle ilgili bir kaç konudan oluşmuş olmasıdır. Dermenin oluşmasında kütüphanecilerin katkısı kadar kullananlarının da (kuruluş üye veya personeli) katkısı vardır. (Industrial and ... 1986 : 5)

Dermenin oluşturulma amacı ve kullanım oranı dermenin hacmini de etkiler. Bazı kütüphanelerde geniş danışma kaynaklarına ihtiyaç duyulurken, bazıları da bir konuda yoğunlaşmış kitap veya süreli yayınlara ihtiyaç duyabilir. Özel kütüphanelerde derme, kullanıcının en etkin şekilde

kullanmasını, bilgiye erişimini sağlayacak şekilde hizmete sunulmalıdır.

. Yerleşim: Özel kütüphanelerin yerleşimi, kuruluş yönetiminin de etkili olduğu bir konudur. Bu konuda yaygın düşünce, küt.nin en fazla kullanıcının olduğu yerde kurulmasıdır. Eğer bu olamıyorsa, konferans salonu, ana giriş gibi herkesin bildiği yerlerde kurulmalıdır. Personele yeterince çalışma alanı, dermenin gelecekteki hacmi, düşünülerek derme için ayrılacak olan ve kullanma için ayrılacak alanlar başlangıçta düşünülmelidir. Derme için ayrılacak alan, dermenin yapısal özellikleri gözönüne alınarak ayrılmalıdır. Örneğin harita, standart, film vb. yapıdaki materyallerin yerleşimi başlangıçta düşünülmelidir. Ayrıca, ideal olanı kullanıcının çalışma sırasında dinleneceği yerleri de düzenlenmektir. (Ashworth 1979 : 30)

. Bütçe: Özel kütüphane bütçesi, kütüphane için özel olarak oluşturulmuş ayrı bir bütçe olabileceği gibi ana kuruluş bütçesi içinde yer alabilir. Ancak, her iki durum da da önemli olan bütçenin kütüphane yöneticisi tarafından planlanmış olmasıdır. Özel kütüphane bütçelerinin çoğu zaman görülen bir özelliği vardır. Bu kuruluşun üyelerinin yatırdıkları aidatlar ile, kütüphanenin verdiği enformasyon hizmetlerinden sağladığı gelirlerdir. Bu türlü gelirler, kütüphanenin bağımsız olarak harcama yapmasına fırsat verir. (Ashworth 1979 : 29)

. Kullanıcı: Özel kütüphaneler yapıları gereği farklı kullanma grubuna sahiptir. Sınırlı sayıda, iyi tanımlanmış kullanıcı grubuna hizmet verirler. Bazı özel kütüphanelerin

kullanıcıları ana kuruluş ile sınırlıdır. Çok sık olarak özel kütüphanelerin genellikle -dernek ve enstitü kütüphaneleri gibi- kullanıcıyı kendi üyeleri ve konuyla ilgili olanlar olarak kabul ederler. Kullanıcı kuruluş ile sınırlı olduğu zaman, kullanıcı ve kütüphaneciler arasında daha yakın iş ilişkisi kurulabilmektedir. Bunun sonucu olarak da onların bireysel olarak bilgi ihtiyaçları ayırdelebilmektedir.⁽⁸⁾

Özel Kütüphanelerin Özellikleri:

Bazı özellikler vardır ki özel kütüphanelerin diğer kütüphane türlerinden ayrılmasında en fazla etkindir. Bir özel kütüphane hizmeti planlandığında bunların bir kısmı ya da hepsi dikkate alınmalıdır.(Ashworth 1979 : 59)

1) Bilgi kaynakları: Özel kütüphanelerin kaynaklarını, kitaplar, broşürler, süreli yayınlar olarak sıralayabiliriz. Ayrıca, fotoğraf, film, bant gibi gör-işit materyallerini de bulundurmaları durumundadır. Dermedeki yayınların çokluğu ve çeşitliliği düşünüldüğünde, özel kütüphanelerin özel indeksler oluşturmaları ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Böylece başka bir yolla ulaşılamayan bilgiye indeksler yoluyla ulaşılmış olur. Bazı durumlarda her türlü bilgi kaynağını bulundurmaları hizmet vermek için yeterli olmayabilir. Bu durumlarda kütüphanelerin gerektiğinde bilgi için başvuracakları uzman kişilere ait bilgileri bulundurmaları gerekmektedir.(Ashworth 1979 : 60)

2) Profil Hazırlama: Özel kütüphane kütüphanecisi kullanıcısıyla ilgili ayrıntılı bilgileri bilmek zorundadır. (Ashworth 1979 : 60)

Özellikle kullanıcılarını kuruluş çalışanları ve üyeleri ile sınırlandıran kütüphanelerde bu daha kolay gerçekleşebilmektedir. Çünkü, kütüphaneciler kullanıcı ile daha yakın çalışma fırsatı bulabilmektedir.

3) Danışma Hizmeti: Danışma hizmeti basit danışma sorusuna cevap vermekten, karmaşık ve zor araştırma ile literatür taramaya kadar geniş bir süreci kapsayabilir. Özel kütüphane kütüphanecisi enformasyon sağlamadaki uzmanlığını, kullanıcı tarafından sorulan, bir adres, bir isim, bir makale adı gibi soruları cevaplarırken de kullanabilmelidir.

4) Bilginin Güvenliğini Sağlama: Bilginin güvenliğini sağlama özel kütüphanelerin üzerinde durması gereken bir konudur. Bazı bilgilerin, sadece o bilgiye ihtiyacı olduğu kuruluş tarafından onaylanmış kişilere sunulması gerekmektedir. Bu durum özellikle ticari ve askeri gizlilik gerektiren yerlerle teknolojik kuruluşlarda geçerlidir. Kurulusta hazırlanan notlar, raporlar, üretim bilgileri, tüketici araştırmaları gibi bilgilerin hangi tür kullanıcıya verileceği ve nasıl saklanacağı önceden belirlenmelidir. (Ashworth 1979 : 62)

5) Olumsuz Tarama Hizmeti: Özel kütüphaneciler bazen de olumsuz tarama isteği ile de karşılaşabilirler. Olumsuz veya negatif tarama olarak belirtilen bu hizmet diğer kütüphane türlerinde verilmeyen, özellikle ticari ve endüstriyel

kuruluşların kütüphaneleri tarafından verilen bir hizmettir. Kuruluş mensubu bir araştırmacı çalışmalarını sonucu bir buluşun patentini almak için ilgili kuruluşa başvurmadan önce, kendi kurumunun kütüphanesinden tarama isteğinde bulunur. Burada amaç herhangi bir bilgi elde etmemektir. Bunun için kütüphanecinin uzun zaman alan tarama yapması gerekebilir. (Ashworth 1979 : 68)

6) Tercüme Hizmeti: Özel kütüphaneler ilk kurulmaya başladığında bilginin evrensel boyutlardaki kaynaklarda olduğu anlaşılabilir dil sorunu ortaya çıktığı görülmüştür. Bu sorun belli bir konuda yayınlanmış yabancı dildeki kaynaklardan yararlanmayı güçleştirmiştir. Her özel kütüphanenin kendi uzman personeli dışında yabancı dil bilen uzman bulundurması mümkün değildir. Ancak, kütüphanenin kendi personelini dil bilen personelden seçmesinde yarar vardır. Kullanıcıların yeni gelişmelerden haberdar olması için bu gereklidir. Doğru bir çeviri hizmeti verebilmek için gereken, yabancı dil kadar konuyu da bilmek gerekmektedir. (Ashworth 1979 : 64)

7) Güncel Duyuru Hizmeti: Özel kütüphaneler kullanıcılarını yeni ve güncel bilgilerden haberdar edebilmek için geniş kapsamlı faaliyetler geliştirmek zorundadırlar. Bu hizmetler kuruluşun tümüne yönelik olabileceği gibi bireysel olarak kullanıcıya da yönelik olabilir. Çeşitli aralıklarla bir bülten yayınlamak veya kütüphaneye yeni gelen yayınların listesini yayınlamak şeklinde olabilir. Güncel duyuru hizmetinin daha ayrıntılı olarak verilen şekline-SDI-Seçme Bilgi Sağlama denir. Bu hizmet verilirken kullanıcının ilgi alanları daha önceden belirlenerek bunlar için kart kütük oluşturulur. Kullanıcı konuyla ilgili yayınlardan haberdar edilir.

8) Özetçe Hizmeti: Kullanıcıların gerek yayınlardan haberdar edilmesi, gerekse araştırma yaparken zaman kazanmak açısından özetçe hizmeti verilir. Belli konularda yayınlanmış kitap veya makalelerin bibliyografik künyeleri ile kısa özetlerinin hazırlanmasına özetçe hizmeti denir. Özetçe hizmetinin sağlıklı olarak verilebilmesi için öncelikle güncel olması; kullanıcıya yeterli bilgi vermesi; doğru ve anlaşılır olması gerekmektedir.

9) Kullanıcıyı Eğitmek: Kendi alanlarında belli bir düzeye ulaşmış kişiler de konularıyla ilgili yayınlara, temel kaynaklara ulaşamamaktadırlar. Özel kütüphanenin bağlı olduğu kuruluş her zaman kullanıcıyı eğitmek için fazla bir kaynak sağlamak istemeyebilir. Ancak, bunun gerekli olduğunun kütüphaneciler tarafından kabul ettirilmesi gerekmektedir. Bunun dışında eğitim programı kütüphaneciler tarafından resmi olmayacak şekilde düzenlenebilir. Bu kurslarda basit kütüphane kullanım yöntemlerinden, geniş bilgi kaynaklarından bilgiye ulaşma kadar çeşitli bilgiler verilebilir. Bütün kütüphaneler için kullanıcıyı eğitmek verilmesi gereken bir hizmet olmakla birlikte bu durum özel kütüphaneler için zorunludur. Çünkü, kuruluş personeli çalışmalarında yeterli başarı sağlayamıyorsa, bunun kökeninde kütüphaneyi tam olarak kullanamaması yatmaktadır. Özel kütüphanecilikte yeni yaklaşım "kullanıcının zamanını korumak" fikri değil, "kullanıcıya zamanını harcatmamak" tir.(Ashworth 1979 : 83)

II. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

- (1) "Special Libraries" ALA World Encyclopedia of Library and Information Services. Chicago, ALA, 1980.
- (2) ALA World Encyclopedia ... , 532
- (3) ALA World Encyclopedia ... , 533
- (4) ALA World Encyclopedia ... , 533
- (5) ALA World Encyclopedia ... , 534
- (6) ALA World Encyclopedia ... , 534
- (7) ALA World Encyclopedia ... , 534
- (8) ALA World Encyclopedia ... , 533

III. B Ö L Ü M

KULLANICI EĞİTİMİ

Tanım ve Tarihçe:

Eğitim, kişinin içinde yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır. (Tezcan 1981 : 4)

Bu süreç ilkokulla başlayıp, yaşam boyu devam eder. Kütüphane kullanımı eğitimi de, her eğitim sürecinde olduğu gibi okul ve halk kütüphanelerinde başlar, üniversite kütüphaneleri ile özel kütüphanelerde devam edebilen ve süreklilik gösteren bir süreçtir. (Malley 1984 : 11)

1883'de Columbia Üniversitesinin yıllık raporunda, üniversite rektörü, öğrencilere doğru yöntemlerle verilen kullanıcı eğitiminin, onlara yaşamları boyunca kütüphanelerde başarıyla araştırmalar yapma yollarını öğreteceğini belirtmiştir. (Malley 1984 : 8)

Daha sonra 1926'da Cuming, Library Association Record'da yayınlanan, "Üniversite Kütüphanelerinin Organizasyonu" konulu makalesinde, kütüphane kullanmayı öğrenmenin eğitimin en önemli unsurlarından biri olduğu görüşünü savunmuştur. Cuming'in makalesinde savunduğu 'yaşam için eğitim' görüşü bugün de aynı önemi taşımaktadır. (Malley 1984 : 7)

Eğitimde yeni yaklaşımlar, kullanıcıya yardım etmek fikrinden yanadır.

Son yirmi yılda, çevrimiçi bilgisayar hizmetleri her türlü kütüphanede -halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, özel kütüphaneler ve üniversite kütüphanelerinde- verilmeye başlanmıştır. Bunun sonucu olarak da bilgisayarla depolama ve beraberinde getirdiği bilgiye erişim yöntemleri büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Teknolojik ilerlemeyle birlikte, bilginin aranıp bulunması daha karmaşık hale gelmiştir. Kullanıcı eğitimi programları, 20. yüzyılda sunulan kütüphane hizmetinin 'daha etkin kütüphane' anlayışından yola çıkılarak planlamaya başlamasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.(4)

1970'li yıllara kadar, kullanıcı eğitimi denildiğinde genellikle üniversite kütüphanelerinin kullanıcıları akla geliyordu. Bu konuda bir çok yazar çalışmalar yapmıştır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

G.S. Bonn'un "Training Laymen in the Use of the Library" adlı 1960'da yayınlanan kitabı, bu konudaki ayrıntılı çalışmaların öncülerinden biridir. D.L. Lockwood'un "Library Instruction: A Bibliography" adlı çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler, bibliyografya ve planlama, kütüphane türleri -okul, üniversite, halk, özel kütüphaneler- ve öğretim yöntemlerini kapsamaktadır. 1974'de John Lubans, kullanıcı eğitimi konusunda yazılmış makaleler, konferans metinleri ve bildirileri toplayarak "Educating the Library User" adlı kitabı yayınlamıştır. 1978'de Nancy Fjallbrant ve Ian Malley "User

Education in Libraries" adlı çalışmayı yayınlamışlardır. (Malley 1984:14)

Bir çok yazar değişik yayınlarda kullanıcı eğitiminin tanımını yapmışlardır. Günümüzde kullanıcı eğitimini: Kütüphanenin varolan potansiyel kullanıcılarını bilginin değerinden ve mevcut bilgi kaynaklarının varlığından haberdar etmek, bilgiye karşı olumlu davranışlar edinmelerini sağlamak, bilgi kaynaklarını kullanmaları için onları güdülemek ve bu kaynakları bulup kullanabilmeleri için gerekli becerileri kazandırmak olarak tanımlayabiliriz. (Cribb 1982 : 90)

H.Mews 1972 yılında yazdığı "Reader Instruction in Colleges and Universities:an Introductory Handbook" adlı kitabında kullanıcı eğitimini: Kullanıcının kütüphaneyi daha iyi kullanabilmesi için yapılan yardım olarak tanımlamaktadır. (Malley 1984 : 11)

1978 yılında Aslib Proceedings'de yayınlanan bir makalesinde Ian Malley kullanıcı eğitimini şöyle tanımlamaktadır: Kütüphane kullanıcılarının öncelikle kütüphane kaynaklarının sayı ve kapsamından ve kütüphanenin sağladığı enformasyon hizmetlerinden haberdar olmaları ve bu kaynaklardan nasıl faydalanacağını öğretme sürecidir. (Malley 1978 : 365)

Gerçekte özel kütüphaneler için kullanıcı eğitimi konusu bu tarihten önceleri, 1924'de Aslib'in kuruluşu ile gündeme gelmişti. Bilgi ve bilgi kaynaklarının her alanda sistemli olarak kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla kurulan Aslib, kullanıcı eğitimiyle ilgili olarak çeşitli aralıklarla konferans, seminer ve toplantılar düzenleyerek bunları yayınlamaktadır.

Kullanıcı eğitimi konusunda, ulusal ve uluslararası bağlamda birçok toplantı düzenlenmiş ve düzenlenmektedir. Bilgiyi korumayı, yaymayı ve geliştirmeyi hedef alan UNESCO, özellikle bilim ve teknoloji alanında eğitim programları geliştirmek üzere önemli bir adım atarak UNISIST'i kurmuştur. 1973'de faaliyetlerine başlayan UNISIST'in başlıca amacı mevcut ve gelecekteki bilgi sistemleri ağını geliştirerek birleştirmektir. Bu çalışmalarını arasında kullanıcı eğitimi ile ilgili olarak üç rehber kitap yayınlamıştır:

1) Education and Training of Users of Scientific and Technical Information.

2) Guidelines for the Organization of Training Courses, Workshops and Seminars in Scientific and Technical Information and Documentation.

3) Guidelines for the Evaluation of Training Courses, Workshops and Seminars in Scientific and Technical Information and Documentation. (Anwar 1981 : 367)

UNESCO ayrıca, 1976'da birincisi Roma'da ikincisi Bangkok'ta olmak üzere iki seminer düzenlemiştir. Bunlardan başka 1979'da Cambridge'de konuyla ilgili bir toplantı düzenlenmiştir. Bunu Oxford'da 1981'de yapılan bir başka toplantı izlemiştir. Bu toplantı her tür kütüphanede kullanıcı eğitimini ele alan ilk uluslararası toplantı olma özelliğini taşımaktadır. (Malley 1984 : 15)

Kullanıcı Eğitimini Gerektiren Nedenler:

Kütüphanelerin ve bilgi sistemlerinin kullanıcılarını eğitmesiyle ilgili olarak birçok gerekçe gösterilmiştir. Ancak, bunlardan biri kanımızca en doğru yaklaşımdır: En iyi şekilde düzenlenmiş en iyi sistemler ve hizmetler eğer bilgiyi arayanlar tarafından tam olarak kullanılmıyorsa değersizdirler. (Tocatlian 1978 : 359)

UNESCO ise kullanıcı eğitiminin gerekliliğini şöyle açıklamaktadır: Enformasyon kullanıcıları, enformasyon depolama, çevrimi ve süreci için yapılan yatırımların varoluş sebebidir ve en son halkasıdır. (Anwar 1981 : 366)

Kullanıcı eğitimini gerektiren nedenleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

. Çeşitli disiplinlerdeki eğitim ve araştırma konuları giderek artmaktadır. Buna paralel olarak dünyadaki her türlü bilgi kaynağı hızla artmaktadır.

. Bilgi transferini amaçlayan çeşitli sistemler hızla gelişmektedir.

. Özellikle teknoloji alanında çok fazla bilgi birikimine rağmen öz ve indeks dergileri kullanan az bir kullanıcı kitlesi vardır. Bir araştırmaya göre % 3.5'lük bir grup teknolojik SDI sistemlerini kullanabilmektedir. İngiltere'de yapılan bir başka

araştırmada (Parry Report) yetişkinlerin sadece % 37'sinin öz dergisi kullanmayı bildiği, % 25'inin hâlâ kütüphane kataloğu kullanmayı bilmediği ortaya çıkmıştır.

Kullanıcı Eğitiminin Amaçları:

Kullanıcı eğitiminin temel amacı, kullanıcıyı ihtiyacı olan bilgiye, en kolay, en kısa, en etkin bir şekilde ulaştırma fikridir. Bu fikir gerçekleştirilirken eğitimsel amaçlardan yararlanılır. (Harris 1982 : 327)

Bir yazara göre üniversite kütüphanelerinde kullanıcı eğitiminin dört temel amacı vardır:

1. Öğrencilerin eğitimini artırmak
2. Kullanıcıyı bağımsız olarak çalışmaya yönlendirmek
3. Kütüphane kaynaklarının ayrıntılı olarak kullanımını sağlamak
4. Kütüphane ve personeli kullanıcıya tanıtmak. (Pack 1988 : 85)

Kullanıcı eğitiminin her tür kütüphane için geçerli olan genel amaçları şunlardır:

- Kullanıcının kütüphane kaynaklarını yeterince ve kendini tatmin edecek şekilde kullanmasını sağlamak.
- Aranılan konu ile mevcut kütüphane kaynakları arasında bağlantı kurmayı öğretmek.

- Yerel ve ulusal kütüphane kaynaklarından kullanıcının alabildiğince yararlanmasını sağlamak.

- Kullanıcıda kütüphane kullanımı ve kütüphane personeline karşı güven duygusu geliştirmek.

- Kullanıcılara literatür kullanımında uygulama tecrübesi vermek.

- Kullanıcıyı bilgiye ulaşımda bağımsız kılmak.

- Kullanıcıda okuma zevki geliştirmek.

Yukarıda belirtilen genel amaçların yanısıra ayrıca, kullanıcı ve kütüphane açısından amaç ve yararlılardan sözedilebilir. Kullanıcı eğitiminin kullanıcı açısından yararları:

- Seçilmiş bir konuda bağımsız çalışma yeteneğini geliştirme

- Belli bir alandaki (konuda) mevcut bilginin farkına varmayı sağlamak

- Emek ve hataların tekrarını engellemek.(Evans 1977 : 7)

Kütüphane açısından kullanıcı eğitiminin yararları ise şöyle sıralanabilir:

- Kütüphane kaynaklarını kullanma konusunda özgüvenini kazanan kullanıcı, kütüphane personelinin daha fazla yararlı olacağı alanlarda çalışmasına imkân verir.

- Daha fazla ve etkin kütüphane kullanımı, ana kuruluşun gelişme ve ilerlemesini sağlar.

- Bilgi iletişim yöntemlerinin doğru ve düzenli olarak kullanımı kuruluşun yeni hizmetlere geçmesini sağlar.

- Kütüphane ve enformasyon kaynaklarının etkin kullanımı, ulusal alanda da gelişmeyi sağlar. (Evans 1977 : 8)

Kullanıcı Eğitim Programları ve Şekilleri:

a) Planlama:

Kullanıcı eğitimi programları planlanırken farklı kullanıcı grupların bilgi gereksinmelerinin incelenmesi gerekir. (Clark : 1) Bu, programın temelini oluşturmalıdır. Kullanıcılar değişik biçimde sınıflandırılabilirler. Eğitim, araştırma, kurumlarında çalışanlar, devlet kesiminde çalışanlar vb. Kullanıcıların incelenmesinde genellikle iki yöntem kullanılır:

1. Sayısal Yöntem : Bu yöntem, anketleri, yapılanmış görüşmeleri ve veri toplamayı kapsar.

2. Niteliksel yöntem : Bu yöntem ise gözlem, günlükler ve belgelerin analizi ile görüşmeleri kapsar. Her iki yöntem bir arada kullanılabilirdiği gibi ayrı ayrı da kullanılabilir. Yöntem seçimi, incelenecek kullanıcıların sayısına, buldukları yere ve bu kullanıcılar hakkında istenilen bilginin türüne bağlıdır. (Clark : 2)

Araştırmalar kullanıcı gereksinimlerinin araştırmak için ideal bir programın aşağıdaki maddeleri kapsamı gerektiğini ortaya koymuştur:

. Gereksinimler, belgelenmiş kaynaklardan, örneğin bir üniversitede ise ders programlarından, diğer gruplar için iş tanımlaması gibi resmi belgelerden, önemli kişilerle yapılan görüşmelerden ve incelenmek istenen grubun üyelerince yapılan açıklamalardan ortaya çıkarılıp analizi yapılır.

. Kütüphane kaynakları ve hizmetlerinin varolan kullanım biçiminin araştırılması.

. Bilgi kaynakları ve kullanımlarının anlaşılmasında, kullanıcıların düzeylerinin araştırılması

. İncelenecek grubun normal çalışma davranışının ve bu davranışın bilgi kullanmaya ne denli elverdiğinin anlaşılması için incelenmesi

. Farklı kullanıcı eğitimi yöntemlerinin etkinliğinin incelenmesi (olanak varsa)

Doğal olarak bu faaliyetlerin hepsi kullanıcı gereksinimleri araştırmalarında uygulanmaz. Ancak, geniş kapsamlı bir incelemede bunlar uygulanabilmektedir. (Clark : 4)

Kullanıcının incelenmesinin kullanıcı eğitimi ile olan ilişkisi aşağıdaki sorularla açıklanabilmektedir:

- a) Kullanıcı eğitimi kimler için düşünülmektedir?
- b) Eğitim niçin gereklidir?
- c) Eğitim ile başarılmak istenilen şey nedir?
- d) Hangi eğitim yöntemleri kullanılmalıdır?
- e) Eğitim nerede ve ne zaman verilmelidir?

Burada danışma bölümünün (veya masasının) gözlemleri çok önemlidir. Danışma masasına gelen soruların türleri ve oranları incelendikten sonra eğitim programının niteliğine karar verilir. Yukarıdaki sorulara doğru cevap verebilmek planlama için gereklidir. Planlama üç aşamada düşünülmelidir:

Birinci aşamada : Amaç ve hedeflerin belirlenmesi. Bağlı bulunulan kuruluşla ilgili sınırlamalar çerçevesinde amaç ve hedeflere ulaşabilmek için en iyi yolun ne olduğunun planlanması.

İkinci aşamada : Planlanan programın uygulanması

Üçüncü aşamada : Değerlendirme.(Clark : 2)

b) Eğitim Programları:

Kullanıcı eğitimi ile, kullanıcıya kütüphanenin fiziksel yapısı, dermenin düzeni, hangi bilgi kaynaklarının mevcut olduğu, bu kaynaklara nasıl ulaşılacağı, nasıl kullanılacağı gibi pek çok bilgi ve beceri, çeşitli şekillerde öğretilir. Kullanıcı eğitiminin içerdiği ve içereceği bütün faaliyetler, geniş kapsamlı bir faaliyet olarak düşünülmelidir. Bu faaliyetler sırasında yalnızca tur, ders, seminer gibi biçimsel yöntemlere başvurulması yeterli olmayabilir. Afişler, yazılar, basılı kütüphane el kitapları, film vb. araçlarla biçimsel programları desteklemek gerekmektedir. Örneğin halk ve çocuk kütüphanelerinin başvuracağı yöntemler, üniversite veya özel kütüphanelerden yaklaşım ve sunuş bakımından farklı olacaktır.

Kütüphanelerde kullanıcı eğitimi iki şekilde yapılabilmektedir: (Cribb 1982 : 97)

1. Tanıtım (Orientasyon)
2. Öğretim (Bibliyografik Eğitim)

Tanıtım ve öğretim birbirinden farklı kavramlardır. Daha önceleri 'tanıtım' sözcüğü, kullanıcı eğitimi ile ilgili bütün eğitim şekillerini kapsarken, 1970'li yılların başlarında bu görüşte değişiklik olmuştur ve tanıtım: Var olan kullanıcı potansiyeline, kütüphane hizmetleri ve kütüphane düzeninin tanıtılması olarak tanımlanmıştır. (Learning the Library ... 1982 : 6) Tanıtım için yapılmış bir başka tanım ise: Kütüphanenin bulunduğu kuruma yeni katılanlara, kütüphanenin kuruluş nedeni, bilgi kaynaklarının türü ve düzenlenişi ve hizmet alanlarının gezilerek anlatılmasına tanıtım denir. (Cribb 1982 : 92)

Öğretim ise yine 1970'li yıllardan sonra gündeme gelmiş ve şöyle tanımlanmıştır: Kütüphane kullanıcılarına bilginin nasıl düzenlendiğinin en yararlı şekilde öğretilmesi için yapılan her türlü planlanmış etkinliğe öğretim denir. (Learning the Library ... 1982 : 6) Bir başka tanımda öğretim; Kullanıcılara gereksinim duydukları bilgileri arayıp bulmaları konusunda beceri kazanmaları için eğitim verilmesidir.

Tanıtımda temel amaç, kullanıcıyı kütüphane sistemine alıştırmaktır. Tanıtım programları kütüphane personeli ile kullanıcı arasında iyi ilişkiler kurulması için önemli bir araçtır. Eğitimin nasıl verileceğinin belirlenebilmesi için kuruluşun ve kütüphanenin yapısı ve olanaklarının iyi belirlenmesi gerekir. Hedef grubun özellikleri, hacmi vb.

nitelikleri araştırılmadan seçilecek bir yöntem amaca ulaşılmasına engel olur. (Learning the Library ... 1982 : 28)

c) Kullanıcı Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Uygulanmasında Kütüphanecilerin Üzerinde Durmaları Gereken Hususlar:

Yapılan araştırmalarda bir kullanıcı eğitimi programı hazırlanırken dikkate alınması gereken unsurlar şöyle belirlenmiştir:

. Tanıtım ve öğretim programlarının zamanında sunulması : Eğitim programları ihtiyaç duyulduğu zaman yapıldığında daha etkili ve faydalı olmaktadır.

. Bilginin uygunluğu : Herhangi bir eğitim programının içeriğinin belirlenmesinde , nelerin öğretilip nelerin öğretilmeyeceğine karar vermek önem taşımaktadır.

. Eğitimin düzeyi : Hedef grubun bilgi düzeyi dikkate alınması gereken bir unsurdur. Eğitim programının kapsamı bu düzeyle sınırlandırılmalıdır.

. Kütüphanecilerin zamanı : Tanıtım ve öğretim programlarının planlanması, geliştirilmesi ve sunulması için kütüphanecilerin yeterli zaman ayırması gerekmektedir.

. Kuruluşla işbirliği : Programın etkili olabilmesi kuruluş personeliyle kütüphanecilerin iyi işbirliği yapabilmesiyle gerçekleşebilir. "

. Canlı eğitime karşılık makinalaşma : Kütüphane eğitimi problemlerine en iyi cevap, çeşitli gör-işit araçları kullanılarak meydana getirilen programlardır.

Kullanıcı Eğitim Yöntemleri:

Kuruluşun yapısı ve olanakları ile hedef grubun özellikleri belirlendikten sonra eğitimin nasıl verileceği belirlenir. Eğitimde üç yöntem vardır:

1. Grup eğitimi
2. Bireysel eğitim
3. Grup+Bireysel eğitim

Bu üç yöntem bir arada uygulanabileceği gibi tek biri de uygulanabilir. Yöntemin belirlenmesinde yine, hedef grubun hacmi, kütüphanenin personel kapasitesi ve eğitimin kapsamı etkin unsurlardır. Hem grup hem de bireysel eğitim uygulanırken çeşitli yöntemler kullanılır. Bunlar:

a) Konferans : Geleneksel bir eğitim ve bilgilendirme aracı olarak kullanılan konferans, genellikle büyük gruplara uygulanır. Genel olarak araştırma tekniklerini ya da belli bir konudaki temel kaynakları tanıtmak amacıyla kullanılır. Çoğunlukla gör-işit araçlarının yardımıyla yapılır. (Keyman 1979 : 16)

b) Seminer : Kelime anlamıyla, karşılıklı tartışma şeklinde yapılan grup çalışması olan seminerler, daha çok küçük gruplarla gerçekleştirilir. Karşılıklı etkileşim daha fazla olduğu için konferansa göre daha etkindir. Özellikle mühendis,

doktor vb. küçük meslek gruplarının eğitimi için en iyi yoldur. Genellikle belirlenmiş bir konuda ayrıntılı araştırma yöntemleri gibi konular ele alınır.(Evans 1977 : 12)

c) Kurslar : Kullanıcı eğitiminde önemli bir yeri olan kurslar ikiye ayrılır:

1. Kısa süreli kurslar : Kuruluştaki mevcut kütüphane ve enformasyon hizmetlerinden yararlanmayı geliştirmek ve kullanıcıyı diğer enformasyon kaynakları ve tekniklerinden haberdar etmek için düzenlenir.

2. Uzun süreli kurslar : Kurulusta yapılması düşünülen yeni uygulamalar konusunda personele kütüphane hakkında bilgi vermek için düzenlenir.

Gerek kısa süreli, gerekse uzun süreli kurslarda belli başlı dört hedef grup vardır:

. Birinci grup, görevi gereği kütüphane ve enformasyon kaynaklarını kullanan uzman bilim adamı, yönetici vb. kişilerdir. Kursun amacı enformasyon kaynakları ve yöntemleri konusundaki yeni gelişmeleri duyurmaktır.

. İkinci grup deneyimli bilim adamları ve araştırmacıları kapsar. Bunlar, mevcut enformasyon kaynak ve tekniklerinden haberdar olmak için kursa katılırlar. Ayrıca, kendi alanlarındaki gelişmelerden de haberdar olmaları istenir.

. Endüstri alanındaki araştırmacılar. Özellikle patent, standart gibi konulardaki gelişmelerden haberdar olmaları için kurs düzenlenir.

. Genellikle fabrika gibi yerlerde çalışan teknik personel. Bunlar problemlerine acil çözüm arayan gruplardır ki bunların okuma ve araştırma alışkanlığı yoktur. Bu nedenle kaynaklarla tanıştıırarak bilgi kaynaklarını kullanma alışkanlığı yaratmak için kurs verilir.(Evans 1977 : 26)

d) Rehber Geziler : Rehber geziler genellikle üniversite kütüphanelerinde kullanılan bir yöntem olmakla birlikte özel kütüphanelerde de seminer ve kursları tamamlayıcı bir yöntem olarak kullanılır.(Evans 1977 : 119)

e) Basılı Materyaller : Kütüphane hakkında öz ve seçme bilgi sağlayan geleneksel ve en yaygın materyallerdir. Daha çok orientasyon-tanıtım- bilgilerini içerir. Genellikle kütüphanenin yerleşim planı ve harita, sınıflama düzeni, kütüphanede kullanılan kısaltmalar, işaret ve semboller, kütüphanede verilen hizmetler ve işbirliği şekillerini, araştırma yöntemlerini, ödünç verme koşulları gibi bilgileri içerir. Bu bilgiler çoğunlukla kütüphane el kitabı şeklinde sunulur. Basılı materyaller bazen de bibliyografya şeklinde olur. Bu bibliyografyalar bazen özetli olabildiği gibi, bazen de tek bir konuyu kapsayan liste şeklinde olabilmektedir. Dermeye katılan yeni materyalleri kapsayan bibliyografyaları da basılı materyaller arasında gösterebiliriz. Basılı materyallerin temel özelliği esnek olabilmeleridir. İhtiyaç ve isteklere göre genişletilebilmektedir.(Learning the Library ... 1982 : 46)

f) Gör-işit Materyalleri : Kullanıcı eğitiminde en yaygın araçlardır. Özellikle sınıf eğitiminde önemli bir yeri vardır. Film, video kaset, teyp bandı vb. araçlarla hem grup, hem de bireysel eğitimde yararlanılabilmektedir.(Keyman 1979 : 24)

g) Bilgisayarla eğitim : Kütüphanecilikte bilgisayarın yaygın olarak kullanılmaya başlamasından sonra kullanıcı eğitiminde de bilgisayardan yararlanılmaya başlanmıştır. Genellikle bilgisayarla kullanıcı arasında doğrudan etkileşim olduğu için olumlu sonuç alınmaktadır. Katalog bilgilerini, konu başlığı listelerini, kütüphanenin yerleşim düzenini kullanıcı yerinden kalkmadan öğrenebilmektedir. Bu avantajlarının yanısıra bazı dezavantajları da vardır. Kullanıcıların makinayı kullanabilmeleri için ayrıca eğitilmeleri gerekmektedir. Bu tür araçlar pahalı oldukları için kullanıcıda çekingenlik yaratabilmektedir.(Learning the Library ... 1982 : 51)

Kullanıcı Eğitimi Yöntemlerinin Avantaj ve Dezavantajları

BASILI MATERYALLER

Avantaj

- . Başlıca tanıtım konularını kapsayabilir.
- . Kütüphanenin açık olduğu saatlerde kullanımı mümkündür.
- . Kullanıcı yardım istemek zorunda kalmaz.
- . Kolaylıkla güncel hale getirilebilir.
- . Geniş kullanıcı kitlelerine ulaştırılabilir.
- . Kütüphanenin tanıtımının en kolay ve ucuz yoludur.

Dezavantaj

- . Çok nadir olarak araştırma yöntemleri, bibliyografik bilgilerle, arama stratejileri gibi bilgileri kapsar.
- . Kullanıcı ihtiyaçlarına göre esnek olamaz.
- . Kullanıcı, kitapla yer alan bilgilerin yeterli olduğu kanısına varabilir.
- . Etkinliğin ölçülmesi kolay değildir.

GÖR-İŞİT MATERYALLERİ

- . Başlıca tanıtım konularını kapsayabilir.
- . Soru analizi, araştırma yöntemleri etkin bir şekilde açıklanabilir.
- . Eğitim ve tanıtım süreci birlikte gerçekleştirilebilir.
- . Kullanıcı yardım istemek zorunda kalmaz.
- . Değişik ortamlarda kullanılmak üzere çoğaltılabilir.
- . İhtiyaç duyulduğunda kullanılabilme imkanı vardır.

- . Kullanıcının ihtiyaçlarına göre esnek değildir.
- . Kullanımı kullanıcıyı sıkabilir.
- . Bazı kullanıcılar bu tür araçları kullanmaktan çekinebilirler.
- . Bazı teknik becerileri gerektirebilir.
- . Araçlar genellikle pahalıdır.
- . Kullanımda yer sorun olabilmektedir.
- . Etkinliğin ölçülmesi zordur.

KONFERANS

Avantaj

- . Soru analizi, araştırma yöntemlerinin açıklanması mümkündür.
- . Kullanıcı ihtiyaçlarına göre esnek olabilir.
- . Kullanıcının bilgi düzeyine göre ayarlanabilir.
- . Kullanıcı ve kütüphaneci arasında bireysel etkileşimi sağlar.
- . Geniş kullanıcı gruplarına ulaşılabilir.

Dezavantaj

- . Özel ilgi veya zorunlu ödevler olmadıkça güdülenme yavaş olmaktadır.
- . Özel öğretim becerilerini gerektirmektedir.
- . Katılan kullanıcı grubunun tümüne erişebilmek için tekrar gerekmektedir.
- . Kütüphanecinin zamanını ayarlamasında problem çıkabilmektedir.
- . Çok sayıda kişiye yönelik olduğu için yer sorunu olabilmektedir.
- . Etkinliğinin ölçülmesi zordur.

SEMİNER

- . Soru analizi, araştırma yöntemlerinin açıklanması mümkündür.
- . İhtiyaç duyulduğunda tekrarlanması kolaydır.
- . Kullanıcının ihtiyaçlarına göre düzenlenebilir.
- . Kütüphaneci-kullanıcı arasında etkileşimi sağlar.
- . Fazla sayıda kişiye yönelik olmadığı için yer sorunu yoktur.

- . Kullanıcılar kütüphaneciye bağımlı hale gelebilir.
- . Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi vermeyi gerektirir.
- . Kütüphanecinin zamanını ayarlamasında problemler olabilmektedir.
- . Sınırlı kullanıcı grubuna ulaşabilmektedir.

III. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

- (1) "Special Libraries." ALA World Encyclopedia of Library and Information Services. Chicago, ALA, 1980. 533

IV. B Ö L Ü M

A) ANKARA'DAKİ ÖZEL KÜTÜPHANELER, BAĞLI OLDUKLARI KURUMLARIN GÖREVLERİ VE KÜTÜPHANELERİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

IV.I. DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI ve KÜTÜPHANESİ

DPT, 91 sayılı kanunla 1960 yılında kurulmuş 1984 tarih, 223 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile görevleri yeniden saptanmıştır. Kanunda DPT'nin görevleri şöyle açıklanmaktadır:

"Memleketin tabii, beşeri ve iktisadi her türlü kaynak ve olanaklarını saptayarak takip edilecek iktisadi, sosyal ve kültürel hedefleri belirlemede hükümete müşavirlik yapmak; Hükümetçe kabul edilen hedefleri gerçekleştirecek uzun vadeli kalkınma planları ile yıllık programlardaki ilke ve hedeflere uygun olarak, milletlerarası ekonomik kuruluşlarla münasebetlerin geliştirilmesinde, temas ve müzakerelerin yürütülmesinde gerekli görüş ve tekliflerde bulunmak" gibi işler yer almaktadır. (T.C. Devlet ... 1988 : 221)

Amac ve Organizasyon:

DPT Kütüphanesi, hükümete danışmanlık yapmakla yükümlü olan DPT'nin bilgi gereksinimini karşılamak, kalkınma bilimleri konusunda derme oluşturmak üzere 1963 yılında kurulmuştur. Devlet Planlama Teşkilâtı Dokümantasyon ve Kütüphane Müdürlüğü adı altında hizmet veren kütüphanenin çalışma ve hizmetlerini yönlendirecek bir yönetmelik hazırlanmış ancak, henüz uygulamaya konulmamıştır.

Bina ve Bütçe:

Kütüphanenin harcamalar için ayrı bir bütçesi yoktur. Teşkilât bütçesinin 'yayın alımları' bölümünden istenildiği kadar harcama yapılabilmektedir. Harcamaların % 90'ını yurt dışından satın alınan yayınlar oluşturmaktadır. Teşkilâtın yirminci katında hizmet veren kütüphanenin 450 m²'lik bir okuma salonu bulunmaktadır. 700 m²'lik iki deposu ve personel büroları ile birlikte yaklaşık 1500 m²'lik çalışma alanına sahiptir.

Personel:

DPT Kütüphanesinde toplam 12 kişi çalışmaktadır. Personel bakımından incelenen kütüphaneler arasında en yeterli durumda olan kütüphanedir denilebilir. Kütüphanede 6 Kütüphanecilik Bölümü mezunu kütüphaneci, 2 İşletme Fakültesi mezunu konu uzmanı, 3 ortaokul mezunu daktilo ve fotokopi görevlisi, 1 hizmetli görev yapmaktadır.

Derme:

DPT Kütüphanesi dermesi kalkınma bilimleri konusunda uzmanlaşmıştır. 1988 yılı itibarıyla 43.000 kitap, 200 süreli yayın vardır. Danışma dermesi, biyografik kaynaklar dışındaki bütün danışma kaynaklarını kapsamaktadır. Yıllık yayın artışı 1500-2000 dolayındadır. Yayın seçiminde kütüphane personeli etkindir. Açık raf sistemiyle hizmet veren kütüphanede dermeye LC konu başlıkları kullanılarak ulaşılabilmektedir. Katalog ise sözlük katalog biçimindedir.

IV. II. İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ KÜTÜPHANESİ

Türkiye'de ihracatı geliştirme hizmetlerini sağlamak ve düzenlemek üzere 1960 yılında 118 sayılı kanunla kurulan İGEME, denetim bakımından Ticaret Bakanlığı'na bağlıdır. (T.C. Devlet ... 1988 : 232)

188 sayılı kanunla İGEME'ye verilen görevler arasında:

"İhraç olanakları olan malları dış pazarlarda tanıtmak ve bu pazarları ihracatçıya duyurmak; kamu kesimine ihracat politikasıyla ilgili öneriler hazırlamak; ihracatı geliştirme yöntemleri belirlemek için araştırmalar yapmak; Türk ürünlerinin dış ülkelerde tanıtımını yapmak; ihracatçıların eğitimini sağlamak üzere seminerler düzenlemek gibi işler vardır. (Tezcan 1979 : 1)

İGEME'nin en yetkili organı Yönetim Kuruludur. Kurulun başkanı Sanayi ve ticaret Bakanılığı müsteşarıdır.

Amaç ve Organizasyon :

118 sayılı kanunda İGEME'ye verilen görev konularında bilgiye ihtiyaç duyanlarla, kamu personeline hizmet vermek amacıyla 1973 yılında kütüphane kurulmuştur. Önceleri Etüd ve Enformasyon Grubuna bağlı olarak hizmet veren kütüphane bugün Koordinasyon ve Eğitim Daire Başkanlığına bağlı olarak hizmet vermektedir.

Bina ve Bina ve Bütçe.

Kütüphanenin ayrı bir bütçesi yoktur. Kütüphaneyayın alımı yapılabilmektedir. İGEME binasının giriş katında hizmet veren kütüphanenin okuma salonundan aynı anda 25 kişi yararlanabilmektedir. Kütüphanenin 1 tane depo odası bulunmaktadır.

Personel:

Kütüphanenin toplam personel sayısı 5 kişidir. Bunlardan 1'i Kütüphanecilik Bölümü mezunu ve kütüphane yöneticisi, 3'ü ise daktilo ve fotokopi görevlerini yürütmektedirler. Yapılan görüşmede personelin yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Derme:

İGEME kütüphanesi dermesi, ekonomi, ticaret ve ihracat konularında uzmanlaşmıştır. Özellikle uluslararası ticaret istatistikleri, gümrük tarife cetvelleri, ithalât ve ihracat mevzuatı konularında kaynaklar bulunmaktadır. 1983 yılı itibarıyla 4228 adet kitap vardır. Ayrıca, AET ve ITC'ye ait 200 kadar mikrofiş vardır. Yayın seçiminde her daire başkanlığını temsil eden bir uzmanın ve kütüphanecinin katıldığı bir kurul etkindir. Kütüphanecinin hazırladığı liste kurulda incelenerek yayın satın alınmaktadır. Derme ITC tarafından, gelişmekte olan ülkelerin ticari enformasyon hizmetlerini organize etmek üzere

geliştirilmiş bir sınıflama sistemine göre düzenlenmiştir. Kütüphane kataloğu sözlük katalog şeklinde düzenlenmiş bir kart katalogdur. Derme açık raf sistemi ile hizmete sunulmaktadır.

IV.III. MADEN TETKİK ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KÜTÜPHANESİ

Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, 2804 sayılı kanunla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş bir genel müdürlüktür. Türkiye'nin yeraltı zenginliklerini meydana çıkarmak, işletmelerin verimini artırmak üzere çalışmalar yapmak, ve konuyla ilgili uzman ve mühendisleri yetiştirmek üzere 1935'te kurulan MTA'nın görevleri arasında, Türkiye'nin jeofizik haritalarını çıkarmak; petrol araştırmaları yapmak; madencilik ve jeoloji konularında yayınlar yapmak; özel teşebbüse ait çeşitli madenlerin jeofizik etüdlerini yapmak gibi işler vardır.(T.C. Devlet ... 1988 : 480)

Amac ve Organizasyon:

MTA Kütüphanesi bir araştırma kütüphanesi olup, Genel Müdürlüğün kuruluşu hakkındaki 2804 sayılı kanunda yer alan görevlerin yerine getirilmesi hususunda katkıda bulunmak üzere kurulmuştur. 1951 yılında yayınlanan MTA Kütüphanesi Yönetmeliğinde kütüphanenin amacı şöyle belirtilmiştir:

"Kütüphane enstitü branşları ile ilgili bilim ilmi, teknik ve ansiklopedik eserleri ve risaleleri çalışma ve araştırmaları kolaylaştırmak amacıyla temin, muhafaza ve istendiğinde el altında bulundurmakla mükelleftir."

Bu yönetmelik 1972 yılında düzenlenerek yeniden yayınlanmıştır. Kütüphane, idari açıdan Bilimsel Dokümantasyon ve Tanıtma Daire Başkanlığına bağlıdır.

Bina ve Bütçe:

Kütüphanenin hizmet vermek için ayrı bir binası yoktur. MTA Genel Müdürlüğü Kültür Sitesi içinde yaklaşık 2000 m²'lik bir alan kütüphane için ayrılmıştır. Bunun 1200 m²'lik bir bölümü okuyucu salonu olarak kullanılmaktadır. Kütüphaneden aynı anda 35 kişi yararlanabilmektedir. Kütüphane harcamalarında kullanılmak üzere ayrı bir bütçe yoktur. Ayrı bir bütçe olmadığı için harcamalarda uygulanmak üzere hazırlanmış bir plan da yoktur. Ancak, harcanan paranın büyük bir kısmı süreli yayınlara harcanmaktadır.

Personel:

Kütüphanenin toplam personel sayısı 16 kişidir. Yapılan görüşmede personel sayısının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Özellikle uzman kütüphaneci sayısının az olduğu dikkat çekilmiştir. Toplam personelin 2'si Kütüphanecilik Bölümü mezunu ve yönetici kadrolarında, 1'i yüksek okul mezunu yayın alımlarından sorumlu, 3'ü lise mezunu daktilo ve danışma işlemlerini yürütmekte, 4'ü müracaat görevlisi ve daktilo, fotokopi işlerini yürütmekte, 6'sı ise hizmetli olarak görev yapmaktadır.

Derme:

Derme yerbilimleri konusunda uzmanlaşmıştır. Dermenin %80'ini yabancı dildeki yayınlar oluşturmaktadır. 1988 yılı itibarıyla dermede 48.575 kitap, 960 adet süreli yayın vardır.

Yıllık yayın artışı 800-1000 arasındadır. Ansiklopedik yayınlar, sözlükler, rehberler dermede geniş yer tutmaktadır. Yayın seçiminde Redaksiyon Kurulu etkindir. Kurul, Daire Başkanlıklarından katılan birer üyeden oluşmaktadır. Kütüphaneciler yayın seçiminde etkin değildir. Derme, U.S. Geological Survey adlı, ABD'de jeoloji araştırmaları yapan benzer bir kuruluşun kullandığı sınıflama sistemine göre sınıflandırılmaktadır. Sistem DDC'de olduğu gibi onlu bir şema şeklinde geliştirilmiştir. Derme, Basma Eserler Alfabetik Kataloglama kurallarına göre kataloglanmaktadır. Açık raf sistemi ile hizmet verilmektedir.

IV.IV. TOPLU KONUT VE KAMU ORTAKLIĞI BAŞKANLIĞI KÜTÜPHANESİ

Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı, 17.3.1984 tarih, 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması hakkındaki kanunla kurulmuştur. Bu kanunla birlikte, 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile kuruluşa iki ayrı görev verilmiştir. Bu görevlerden birincisi, Toplu Konut Kanunu ile kurulan ve bütçe dışı kaynaklara dayanan Toplu Konut Fonunu idare etmek ve bu kaynağı, sade ve hızlı işleyen bir sistem içinde rasyonel bir şekilde kullanarak konut meselesini çözüme kavuşturmak; ikincisi ise, 2983 sayılı kanunla kurulan Kamu Ortaklığı Fonunu yönetmek, yani kamu tesislerini halka ve özel sermayeye açmak suretiyle yeni bir finansman modelini uygulamaya koymaktır.(T.C. Toplu Konut ... : 4)

Amac ve Organizasyon:

Başbakanlık Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'nin 1984 yılında kuruluşundan üç yıl sonra 1987'de ortaya çıkan kütüphane ihtiyacı sonunda bir kütüphane oluşturulmaya başlanmıştır. İdarenin faaliyet gösterdiği alanlarda, yani finans, inşaat, hukuk, personel yönetimi konularında yayın ve doküman yoluyla hizmet vermek üzere kurulan kütüphane, idari bakımdan Personel ve Eğitim Dairesi Başkanlığı'na bağlıdır. Kütüphanenin kuruluşu ve hizmetlerini yönlendiren bir yönetmelik yoktur.

Bina ve Bütçe:

Kütüphanenin ayrı bir bütçesi yoktur. Harcamalar için bir plan da yoktur. Ancak, idarenin hizmet verdiği alanlarda yayın alımına özellikle dikkat edilmektedir. Kütüphane kurum binasının birinci katında 60 m²'lik bir alanda hizmet vermektedir. Aynı anda 25-30 kişi yararlanabilmektedir.

Personel:

Kütüphanede sadece 1 kişi çalışmaktadır. Yüksek okul mezunu olan bu kişi kütüphane ile ilgili her işi yürütmektedir.

Derme:

Kütüphane dermesi finans, inşaat ve hukuk konularında uzmanlaşmıştır. 1988 yılı itibarıyla 2100 adet kitap, 117 adet süreli yayın, az sayıda slayt vardır. Yayın seçiminde etkin bir kurul ya da komisyon yoktur. Ancak, kütüphane müdürünün, kuruluş personeliyle birlikte hazırladığı liste yönetim tarafından onaylanarak yayın satın alınabilmektedir. Derme DDC'ye göre sınıflandırılmıştır ve sistematik katalog yardımıyla hizmete sunulmaktadır.

IV.V. TÜRK DİL KURUMU KÜTÜPHANESİ

Lâtin esaslı alfabenin kabulünden sonra, bunun bir sonucu olarak ele alınan dilin ıslâhı meselesi 1928'de Dil Encümeninin kuruluşu ile resmiyet kazanmıştır. Ancak, Dil Encümeninin çalışmaları sürekli olmamış, bunun üzerine 1932'de I. Türk Dili Kurultayı'ndan sonra Atatürk "Dil işlerini düşünmek zamanı gelmiştir" diyerek Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla bir dernek kurulmasını emretmiştir. 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla kurulan kurum, 1934'de Türk Dili Araştırma Kurumu adını almış, bu ad 1936'da Türk Dil Kurumu'na dönüştürülmüştür. (Dil Devriminin ... 1962 : 6)

Türk Dil Kurumu'nun kuruluş tüzüğünde yer alan görevleri şunlardır: Dilin özleşmesini ve bütün bilim, sanat, teknik kavramlarını karşılayacak yolda gelişmesini bilim metodlarına uygun olarak sağlamaya çalışmak Dil Kurumu'nun amacıdır; Türk dilbilgisi üzerinde incelemelerde bulunmak; yazılı ve sözlü kaynaklardan Türk Dili ile ilgili taramalar yapmak; Türk Dil

Kurumu'nun amacını geniş yurttaş topluluğuna benimsetmek; Kurum çalışmalarını tanıtmak; toplantı, konferans, sergi düzenlemek ve yayın yapmak görevleri arasındadır.

Daha sonra 18 Ağustos 1983'de 2876 sayılı kanunla Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak kurulan, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na bağlanan Türk Dil Kurumu, çalışmalarını bir devlet kuruluşu olarak sürdürmeye devam etmektedir.(Resmi Gazete 18.9.1983: 1)

Amaç ve Organizasyon:

Türk Dil Kurumu kütüphanesi, kurumun bilimsel çalışmalarına yardımcı olmak üzere kurulmuş, kurumun geçirdiği evrelere göre gelişmiş ve değerlendirilmiş bir bilimsel araştırma kütüphanesidir. 1929'da Dil Encümeninin çalışmaları sırasında toplanan bazı sözlük ve kitaplar, daha sonra kurulan kütüphanenin ilk derlemesini oluşturmuştur. 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşu ile bu derme olduğu gibi devredilmiş ve 1933'de bir Kütüphane Komisyonu oluşturularak ilk yönetmelik hazırlanmıştır. 1983'den sonra kütüphane Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı aracılığıyla Başkanlığa bağlanmıştır.

Bina ve Bütçe:

Kütüphane kurumun giriş katında yaklaşık 350 m²'lik bir alanda hizmet vermektedir. Ayrıca, iki deposu olan kütüphanenin çalışma alanı genişletme çalışmaları yapılmaktadır. Kütüphanenin ayrı bir bütçesi yoktur. Kütüphane kurum bütçesinden istediği kadar harcama yapabilmektedir. Harcanan paranın % 90'ını yurt dışından satın alınan yayınlar oluşturmaktadır.

Personel:

Kütüphanenin toplam personel sayısı 3 kişidir. Bunlardan 1'i Kütüphanecilik Bölümü mezunu ve aynı zamanda yöneticilik yapmaktadır. Ortaokul mezunu olan bir memur daktilo ve fotokopi işlerini yürütmektedir. İlkokul mezunu olan bir kişi de hizmetli kadrosunda çalışmaktadır.

Derme:

Kütüphane dermesi Türkoloji ve dilbilim konularında uzmanlaşmıştır. 1988 yılı itibarıyla 25.000 kadar kitap, 220 süreli yayın vardır. Ayrıca, 50 kadar mikrofilm ile 700 kadar nadir eser vardır. Yayın seçiminde Kütüphane Komisyonunun yönlendirici bir rolü vardır. Derme kütüphaneye giriş sırasına göre numaralandırılmakta ve Basma Eserler Alfabetik Kataloglama Kurallarına göre kataloglanmaktadır. Ancak, iki yıldan beri AACR 2'ye göre de fiş hazırlanmakta ve geçiş çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca, kurumla ilgili ve kurumun ilgili olduğu alanlardaki gazete/dergi kupürleri kütüphane tarafından derlenerek hizmete sunulmaktadır.

IV.VI. TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANESİ

Türkiye'de sanayi ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak standart yapma işini yürütmek görevi 18.11.1960 tarih ve 132 sayılı Kanun ve 17.4.1981 tarih 2449 sayılı ve 18.6.1984 tarih ve 221 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişikliklerle TSE'ye verilmiştir. Türkiye gibi gelişme ve

sanayileşme yolunda hızla ilerleyen ülkelerde, uygulamadaki farklılıkları ortadan kaldırmak için standartlaşmaya gidilmesi ihtiyacı sonucu ilk önce 16 Ekim 1954'de Türkiye Odalar Birliği'ne bağlı olarak kurulan TSE, yukarıda anılan kanun maddesi ile Odalar Birliği'nden ayrılarak tüzel kişiliği haiz bir kamu kurumu olmuştur. TSE'nin görevleri arasında: Her türlü standart hazırlamak ve hazırlatmak; kabul edilen standartları yayınlamak ve ihtiyari olarak uygulanmalarını teşvik etmek; standartlar konusunda her türlü ilmi ve teknik incelemelerle araştırmalarda bulunmak; üniversite ve diğer ilmi teknik kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak; millî ve milletlerarası standartlardan arşivler oluşturmak; ilgilenenlerin faydalarına sunmak gibi işler vardır. (T.C. Devlet ... 1988 : 597)

Amac ve Organizasyon:

Kütüphane, Dokümantasyon ve Teknik Enformasyon adı ile hizmet veren kütüphane, TSE'nin 1954'de kuruluşu ile hizmete geçen en eski birimlerden biridir. Kütüphane standartların, standart tipi dökümanların ulusal merkezi olma özelliğindedir. ISO Bilgi Merkeziyle birlikte diğer ülkelerdeki standardizasyon çalışmaları konusunda, standart katalogları aracılığıyla bilgi alış verişi yapılmaktadır. Kütüphane idari bakımdan Genel Sekreterliğe bağlıdır. Kütüphane çalışmaları, TSE yönetim kurulunun 10 Kasım 1982 gün ve VIII/74-726 sayılı kararı ile kabul edilmiş bulunan çalışma talimatı uyarınca sürdürülmektedir.

Bina ve Bütçe:

Kütüphane, enstitü içinde kendine ayrılmış bir katta hizmet vermektedir. Yaklaşık 485 m²'lik bir yerleşim alanına sahiptir. Aynı anda kütüphaneden 50 kişi yararlanabilmektedir. Harcamalar için kütüphanenin kendine ait bir bütçesi vardır. Her yıl belirlenen ihtiyaçlara göre düzenlenen bütçe, 1989 yılı için 100 milyon TL. olarak belirlenmiştir.

Personel:

TSE kütüphanesinde 6 kişi çalışmaktadır. Personel sayısının yetersiz olduğu belirtilmiştir. 2 yüksek okul mezunundan birisi kütüphane yöneticisi olarak görev yapmaktadır. 1'i Kütüphanecilik Bölümü mezunu, 1'i lise mezunu, 1'i ortaokul mezunu, 1'i ise ilkokul mezunu hizmetli kadrosunda görev yapmaktadır.

Derme:

Derme standart ve standardizasyon konularında uzmanlaşmıştır. 1988 yılı itibarıyla 3000 kitap, 146 adet süreli yayın, 600.000 adet standart vardır. Kütüphanenin ayrıca bir danışma dermesi yoktur. Yayın seçimi kütüphane personeli tarafından yapılmaktadır. Derme UDC'ye göre sınıflandırılmıştır. Hem kart/katalog, hem de basılı katalog vardır.

B) ANKARA'DAKİ ÖZEL KÜTÜPHANELERDE KULLANICI HİZMETLERİ
VE EĞİTİMİ

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLÂTI KÜTÜPHANESİNDE KULLANICI
HİZMETLERİ VE EĞİTİMİ

DPT kütüphanesinden teşkilât personelinden başka, konuyla ilgili olan herkes yararlanabilmektedir. Buna karşın dışardan kütüphaneyi kullanan kullanıcı sayısı az olmaktadır. Kullanıcıların büyük çoğunluğunu teşkilâtın uzman ve uzman yardımcılığı kadrolarındaki personel oluşturmaktadır.

Kullanıcı analizi için yapılan anket çalışmasına katılan kullanıcıların hepsi haftada birkaç kez kütüphaneyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Ankete cevap veren 8 kullanıcı da kütüphanede verilen bibliyografik tarama ve duyuru hizmetini duymadıklarını belirtirken, sadece ödünç verme ve fotokopi hizmetinden haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Kullanıcıların çoğunluğu dermedeki yayınların yenilenmediği için ihtiyaca cevap vermediğini ve doğru bilgiye ulaşamadıklarını belirtmişlerdir. Kullanıcılar aradıkları bilgi kaynaklarına kendi başlarına ulaşabildikleri halde, kütüphaneden yeterince yararlanamadıklarına inanmaktadırlar. Ankete katılan kullanıcılardan 3'ü daha önce kütüphane kullanımı konusunda eğitim görmüşlerdir. DPT kütüphanesinde kullanıcıdan bir istek geldiği zaman tanıtım şeklinde eğitim yapılmaktadır. Bu nedenle belli bir programa bağlı eğitim verilmemektedir. Ancak, kullanıcıların hepsi kütüphane kullanıcısının eğitilmesinin yararlı olacağı görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. 8 kullanıcıdan 3'ü grup eğitiminden yana olurken 5'i de grup+bireysel eğitimin yararlı olacağını belirtmişlerdir.

İGEME KÜTÜPHANESİNDE KULLANICI HİZMETLERİ VE KULLANICI EĞİTİMİ

İGEME kütüphanesinin kullanıcılarını kurum personelinin başka iş çevrelerinden gelenler, kamu kesiminden gelenler ve akademik çevrelerden gelenler oluşturmaktadır. İGEME çalışmalarında etkin personel olan ve toplam kurum personelinin % 80'ini oluşturan uzman ve uzman yardımcıları kütüphaneyi hergün kullandıklarını belirtmişlerdir. Anket sonuçlarından İGEME kütüphanesi kullanıcılarının, kütüphanenin verdiği ödünç verme, fotokopi, mikrofilm ve duyuru hizmetinden haberdar oldukları anlaşılmaktadır. Anketi cevaplayan 5 kullanıcıdan 1'i dışında daha önce eğitim gören yoktur. Kullanıcılar aradıkları konulardaki bilgi kaynaklarına kütüphanecinin yardımı olmadan her zaman ulaşamadıklarını belirtirken, bu konuda verilecek eğitimin yararlı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Anketi cevaplayan kullanıcılardan 1'i grup eğitiminin, 1'i ise bireysel eğitimin, 3'ü ise grup+bireysel eğitimin yararlı olacağını belirtmişlerdir.

MADEN TETKİK ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KÜTÜPHANESİNDE KULLANICI HİZMETLERİ VE EĞİTİMİ

Kütüphaneden MTA personeli dışında, yer bilimleri konularında araştırma yapan herkes yararlanabilmektedir. Kurum personeli Mayıs-Aralık ayları arasında arazide görevli olduğu için kullanıcı sayısında azalma olmaktadır. Kütüphanede ödünç verme, fotokopi ve üç ayda bir duyuru hizmeti verilmektedir. Anket çalışmasına katılan kullanıcıların hepsi kütüphaneyi

günlük çalışma ve araştırmaları için bazen her gün, bazen de günde birkaç kez kullandıklarını belirtmişlerdir. Kullanıcılar kütüphaneye özellikle süreli yayınlar için gelmektedirler. Ancak, dermenin süreli yayın bakımından eksik olması ve bu eksikliğin diğer kütüphanelerden karşılanmaya gidilmemesi kullanıcıların ortak şikâyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorulara cevap veren kullanıcıların hepsi beş yıldan fazla zamandan beri kütüphaneyi kullandıkları halde, kütüphaneden yeterince yararlanamadıkları inancındadırlar. Bu kullanıcıların hepsi kullanıcı eğitiminin yararlı olacağına inandıklarını belirtirken, 1 kullanıcı grup eğitiminin yararlı olacağına, diğerleri de grup+bireysel eğitimin yararlı olacağına inanmaktadırlar.

BAŞBAKANLIK TOPLU KONUT VE KAMU ORTAKLIĞI İDARESİ
KÜTÜPHANESİNDE KULLANICI HİZMETLERİ VE EĞİTİMİ

Başbakanlık Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı kütüphanesi dermesi konuyla ilgili herkesin kullanımına açıktır. Kütüphane kurum içinde, günde 40-50 kişi tarafından kullanılmaktadır. Ancak, bununun 10-15 kadarını konu uzmanları oluşturmakta, geri kalanını ise günlük gazete ve dergileri okumak isteyenler oluşturmaktadır. Kütüphanede sadece ödünç verme ve fotokopi hizmeti verilebilmektedir. Anket çalışmasına katılan 10 kullanıcıdan sadece 1'i daha önce eğitim görmüştür. Genellikle kurum çalışanları kütüphanede hangi hizmetlerin verildiğini bilememektedirler. Kullanıcılar kütüphanecinin yardımı olmadan aradıkları bilgi kaynaklarına ulaşamadıklarını ve kütüphaneden yeterince yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. Anketi cevaplayan kullanıcılardan 2'si grup eğitiminin yararlı olacağını belirtirken, diğerleri grup+bireysel eğitimin yararlı olacağını belirtmişlerdir.

TÜRK DİL KURUMU KÜTÜPHANESİNDE KULLANICI HİZMETLERİ VE EĞİTİMİ

Türk Dil Kurumu kütüphanesi konuyla ilgili araştırma yapan herkesin kullanımına açıktır. Kütüphanenin günlük kullanıcı sayısı 20-50 kişi kadardır. Kurum personeli, özellikle uzman ve uzman yardımcıları kadrolarındaki personel, günlük çalışma ve araştırmalarında kütüphaneyi çok sık olarak kullanmaktadır. Kütüphanede ödünç verme, fotokopi, mikrofilm, duyuru hizmeti, bibliyografik tarama hizmeti ile indeksleme hizmeti verilmektedir. Kullanıcı anketine cevap veren 10 kullanıcının hepsi çalışmaları sırasında kütüphaneyi sık olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu kullanıcılar arasında daha önce eğitim gören yoktur. Kullanıcılar aradıkları bilgi kaynaklarına kendi başlarına ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Kütüphane, kuruma yeni katılan personele bireysel olarak eğitim vermektedir. Ayrıca, konuyla ilgili olarak fakültelerde eğitim gören öğrencilere, eğitim yılı başında bir tanıtım programı yapılmaktadır. Ankete katılan kullanıcılardan 1'i dışında hepsi grup+bireysel eğitimin yararlı olacağını savunmuşlardır.

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANESİNDE KULLANICI HİZMETLERİ VE EĞİTİMİ

TSE kütüphanesi dermesi konuyla ilgili herkese hizmet vermektedir. Yapılan anket çalışması sonuçlarına göre enstitü personelinin % 70'i işiyle ilgili olarak kütüphaneyi kullanmaktadır. Ancak, kullanıcılar kütüphaneden yeterince yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Kütüphaneyi haftada birkaç kez kullanan kullanıcılar bile ödünç verme, fotokopi, duyuru,

bibliyografik tarama hizmetinin verildiğini bilememektedirler. Kullanıcıların çoğu standart araştırması yapmak üzere kütüphaneyi kullandıklarını ve dermenin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, bazı kullanıcılar dermenin süreli yayın bakımından yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Kütüphanenin temel başvuru kaynaklarından olan ISO ve IEC kataloglarını kullanmayı, kullanıcılar ya kendi kendilerine ya da başka birinin (genellikle uzmanların) yardımıyla öğrenmişlerdir. Anketi cevaplayan 6 kullanıcıdan 4'ü kullanıcı eğitiminin yararlı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir. 1 kullanıcı bireysel eğitimin yararına inanırken, 1 diğeri ise soruyu cevaplamamıştır. Bu 6 kullanıcıdan sadece 1'i üniversite eğitimi sırasında kullanıcı eğitimi programına katılmıştır.

V. B Ö L Ü M

DEĞERLENDİRME

Araştırmada ele aldığımız Ankara'daki özel kütüphaneler, bütün özel kütüphanelerde olduğu gibi bağlı olduğu kuruluşun amaçlarına yönelik hizmet vermek üzere kurulmuşlardır. Tablo 1'den de anlaşılacağı gibi incelenen kütüphanelerden, DPT, İGEME ve Toplu Konut Başkanlığı kütüphaneleri ihtiyacın ortaya çıkmasıyla kuruluştan birkaç yıl sonra hizmet vermeye başlamış, MTA, TDK, TSE kütüphaneleri ise kuruluşla birlikte hizmete başlamışlardır. Hizmete geç başlayan DPT, İGEME ve Toplu Konut Başkanlığı kütüphanelerinin çalışma ve hizmetlerini belirleyecek bir yönetmeliği yoktur.

Kütüphanelerin dermeleri kuruluş amaçlarına yönelik hizmet vermek üzere oluşturulduğu halde, DPT kütüphanesi ile Toplu Konut Başkanlığı kütüphanesi dermesi yetersizdir. Özellikle DPT kütüphanesinde derme yenilenmediği için ihtiyaca cevap verememektedir. Kütüphaneler yerleşim alanı olarak genellikle yeterli alana sahiptir. Sadece Toplu Konut Başkanlığı kütüphanesinin sahip olduğu alan yetersizdir.

Tablo 3'den de anlaşılacağı gibi sadece TSE kütüphanesinin ayrı bir bütçesi vardır. Diğerlerinin ayrı bir bütçesi yoktur. Fakat, istenildiği kadar yayın satın alabilme imkânları vardır.

Personel ise sadece DPT kütüphanesinde yeterlidir. MTA kütüphanesinde meslektan olan kütüphaneci sayısı yetersizdir. Toplu Konut Başkanlığı kütüphanesinde ise uzman kütüphaneci yoktur. (Tablo 4)

Bu kuruluşların hepsinde de, kurum çalışmalarında etkin gruplar olan uzman ve uzman yardımcılığı kadrolarındaki personel

ile teknik personel kütüphaneyi en fazla kullanan gruptur. Yapılan anket çalışmasına katılan 48 kişiden 13 kişi bağımsız olarak kütüphaneyi kullanabildiklerini belirtirken, 15 kişi aradığı kaynağa kendi başına ulaşamadığını, 17 kişi ise bazen ulaşabildiğini belirtmiştir. Yine bu gruptan 18 kişi kütüphaneden yeterince yararlanabildiğine inandığını belirtirken 23 kişi yeterince yararlanamadığını belirtmiştir. Kullanıcıların büyük çoğunluğu kütüphanenin verdiği hizmetlerle, kütüphane kaynakları konusunda bilgi sahibi değildir. Örneğin dermesinde öz dergisi olmayan kütüphanelerin kullanıcıları bile kütüphaneye öz dergisi kullanmak üzere geldiklerini belirtmişlerdir. (Tablo 5)

Uygulanan anket sorularına cevap veren 48 kullanıcının hepsi de kullanıcı eğitiminin yararlı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Tablo 6'dan da anlaşılacağı gibi 48 kullanıcıdan 37'si grup+bireysel eğitimden yana olurken, 8'i grup eğitimini, 3'ü ise bireysel eğitimi savunmuşlardır.

Ayrıca, araştırmada anket uygulanan kütüphane yöneticileri de kullanıcı eğitiminin yararlı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma sırasında incelenen kütüphanelerden sadece TSE kütüphanesi, Personel Eğitim Şubesi'nin yardımıyla kullanıcılarını eğitmek üzere seminer düzenlemiştir. Buna ek olarak kütüphane kaynakları ve hizmetlerini tanıtıcı bir el kitapçığı hazırlanmıştır. İGEME kütüphanesi de aynı amaçla bir el kitabı hazırlamıştır. Türk Dil Kurumu kütüphanesi ise konuyla ilgili fakültelerin öğrencilerine iki yıldan beri tanıtım programı uygulamaktadır. Kütüphanenin ilgili olduğu konulardaki temel başvuru kaynaklarının kapsamları, kullanım yöntemleri gibi bilgilerle, aranan bilgi kaynaklarına ulaşım yolları gibi bilgiler verilmektedir. Kuruluş çalışmalarında etkin rolü olan uzman ve uzman yardımcılara ise bireysel olarak eğitim verilmektedir.

VI. B Ö L Ü M

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kullanıcının eğitilmesinin bütün kütüphaneler için gerekli olduğunu, ancak, özel kütüphaneler için zorunlu olduğunu belirtmekte yarar görmekteyiz. Bu, kuruluşun gelişmesi için gereklidir. Kütüphaneden, dolayısıyla bilgi kaynaklarından yeterince yararlanamayan kuruluş personeli çalışmalarında istenilen verimi sağlayamayacaktır. Bu durum, gelişmekte olan ülkeler arasında olan ülkemiz için ayrıca önem taşımaktadır. Araştırmanın başında önerilen özel kütüphanelerde kullanıcının eğitilmesine ihtiyaç olduğu hipotezinin geçerliliği, araştırmanın sonunda da ortaya çıkmıştır. Ülkemizde gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ilkokulda başlayıp eğitimin diğer aşamalarında devam eden bir kütüphane kullanma alışkanlığı olmadığı için araştırma kütüphanelerinin verdiği hizmetler içinde kullanıcı eğitimi önem kazanmaktadır.

Ancak, kullanıcı eğitimini her kütüphanenin kendi çalışmalarını ilgilendiren bir faaliyet olarak görmemek gerekir. Her kütüphanenin kendine ait bir kullanıcı eğitimi politikası olması kaçınılmaz bir gerçek olmakla birlikte ulusal düzeyde kullanıcı eğitiminin ele alınması gerekmektedir. Kullanıcı eğitiminin ulusal düzeyde ele alınıp planlanması, kütüphanelerin kendi kullanıcı eğitimi faaliyetlerini doğru olarak yürütebilmelerini sağlayacaktır. 1976 yılında UNESCO'nun düzenlediği bir seminerde "Kullanıcı eğitimi ulusal politikası, ulusal enformasyon politikasının bir parçası olarak ve ulusal eğitim politikasına paralel olarak belirlenmelidir" görüşü temel alınmıştır. (Cribb 1981 : 91)

Enformasyon hizmeti özel kütüphanelerin var oluş sebebi olarak kabul edildiğine göre özel kütüphanelerde kullanıcının eğitilmesi zorunludur.

Ülkemizde kütüphanecilik alanında otomasyona geçme çalışmalarında hızlı gelişmeler gözlenmektedir. Bu geçişin kullanıcı hizmetlerine getireceği birtakım sorunları da dikkate alırsak, kullanıcı eğitimi çalışmalarına bir an önce başlamak gerektiği gerçeği önem kazanmaktadır.

Özel kütüphanelerin yer aldığı kuruluşların görevleri, dolayısıyla da kullanıcıları farklıdır. Bu kuruluşlarda görevlerine göre tanımlanan birçok grup vardır. Yöneticiler, uzmanlar, uzman yardımcıları, teknik personel gibi. Bu grupların birbirleriyle ilişkisi ve etkileşimleri, üniversitede olduğu gibi öğretmen-öğrenci ilişkisinden farklıdır. Burada etkileşim çok yönlü bir bilgi akışını ve daha sonraki aşamalarda enformasyon sistemlerini gerektirir. Daha da önemlisi, bu kuruluşlarda bilgi kaynaklarını kullananlar üniversite kütüphanesinde olduğu gibi öğrenci konumunda değildir. Çoğu yerde kütüphane ve enformasyon merkezi çalışanlarından hiyerarşik düzende daha yukarıdadırlar. Bu nedenle özel kütüphanelerde bir eğitim programı geliştirmeden önce kuruluşun incelenmesi gerekmektedir. Kuruluşun amaçlarını, personel politikasını bilmek, kuruluştaki bilgi akışını doğru olarak belirleyebilmek, kullanıcı eğitimini doğru olarak planlayabilmek için zorunludur. Kütüphane eğer olanak varsa eğitim programını kendisi hazırlamalıdır. Bu olamıyorsa, kuruluşun personel için düzenlediği hizmet içi eğitim dönemlerinde ortak bir çalışma ile kullanıcı eğitimi gerçekleştirilebilir. Kuruluş personelinin yapısını ve bilgi ihtiyacını bilmek, düzenlenecek eğitim programının kapsamını ve düzeyini belirlemede önem taşımaktadır.

Bu bilgilere dayanarak araştırmaya konu olan özel kütüphaneler için aşağıdaki şekilde program önerilebilir:

Program iki aşamalı olmalıdır. Birinci aşama tanıtım, ikinci aşama bibliyografik eğitim şeklinde olmalıdır. Program süresi, kütüphanecilerin isteğine bağlı olarak 3-5 günlük seminerlerle sınırlandırılabilir.

Seminerin 1. gününde kütüphanenin çalışma saatleri, kütüphane hizmetlerinden yararlanma koşulları, (ödünç verme, fotokopi, mikrofilm vb.) ve kütüphanenin yerleşim düzeni ayrıntılı olarak anlatılmalıdır. Bu anlatım daha sonra yapılacak rehber gezilerle tamamlanmalıdır.

Seminerin 2. ve 3. günleri bibliyografik eğitim şeklinde düzenlenebilir. Eğitimin verileceği hedef grubun büyüklüğüne göre 2-3 sınıf düzenlenebilir. Seminerin bu bölümünde kütüphanedeki bilgi kaynaklarının türleri ve kapsamı ayrıntılı olarak anlatılmalıdır. İndeksler, öz dergileri, katalog ve bibliyografyaların düzeni uygulamalı olarak gösterilmelidir. Bu kaynaklardan bilgi arama teknikleri, başka kütüphanelerden yararlanma yolları anlatılmalıdır. Özellikle kütüphanedeki bilgi kaynaklarına ulaşım, sınıflama sistemi gösterilmelidir.

Seminerin sonunda kullanıcılara, seçilmiş bir konuda araştırma yapma görevi verilerek, eğitim programının amacına ulaşp ulaşmadığı kontrol edilmelidir.

Tanıtım ve öğretim programları sırasında basılı el kitapları ve broşürden faydalanılabilir. Tanıtım programının ilk bölümünde kütüphaneye ait genel bilgiler video aracılığı ile gösterilebilir.

Tanıtım programı kuruluştaki kütüphaneciler tarafından yapılmalıdır. Öğretim programı ise kütüphanecilerle uzman personelin işbirliği ile yürütülmelidir.

Özel kütüphanelerin uygulayabileceği kısa süreli bir eğitim programı taslağı aşağıda verilmiştir:

1. Gün: Tanıtım

- 9.30 / 12.30 : Kütüphanenin çalışma saatleri, kullanım şartları, bilgi kaynakları, kataloglama ve sınıflama yöntemleri gibi genel bilgilerin verilmesi
- 13.30 / 17.00 : Gezilerek kütüphanenin yerleşim düzeninin anlatılması

2. Gün : Bibliyografik Eğitim

- 9.30 / 12.30 : Genel olarak bilgi kaynaklarının ve özelliklerinin anlatılması
- 13.30 / 17.00 : Seçilen bir konudaki bilgi kaynaklarının tanıtılması. Örneğin: Metalurji başlığı altında, konuyla ilgili öz dergileri, indeks, katalog ve bibliyografyaların bir arada gösterilmesi.

3. Gün : Proje Hazırlanması

Seminere katılan kullanıcılar konu seçiminde serbest bırakılarak, konularıyla ilgili bir araştırma raporu hazırlamaları istenir.

VI. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

- (1) "Special Libraries." ALA World Encyclopedia of Library and Information Service. Chicago, ALA, 1980. 532.

TABLO : 1 - KURULUŞ ve KÜTÜPHANELERİN KURULDUĞU TARİHLER

KURULUŞ ADI	KURULUŞ TARİHİ	KÜTÜPHANENİN KURULUŞ TARİHİ
DPT	1960	1963
İGEME	1960	1973
MTA	1935	1951
TOPLU KONUT BAŞKANLIĞI	1984	1987
TSE	1954 (1960)	1954
TDK	1932	1932

TABLO : 2 - KÜTÜPHANELERİN BAĞLI OLDUĞU BİRİMLER

KURULUŞ ADI	KÜTÜPHANENİN BAĞLI BULUNDUĞU BİRİM
DPT	YAYIN ve TEMSİL DAİRE BAŞKANLIĞI
İGEME	KOORDİNASYON ve EĞİTİM DAİRE BAŞKANLIĞI
MTA	BİLİMSEL DÖKÜMANTASYON ve TANITMA DAİRE BAŞKANLIĞI
TOPLU KONUT	PERSONEL ve EĞİTİM DAİRE BAŞKANLIĞI
TSE	GENEL SEKRETERLİK
TDK	ARAŞTIRMA, PLANLAMA ve KOORDİNASYON DAİRE BAŞKANLIĞI

TABLO : 3 - B Ü T Ç E

KURULUŞ ADI	AYRI BÜTÇE	KURULUŞ BÜTÇESİNE DAHİL
DPT		X
İGEME		X
MTA		X
TOPLU KONUT		X
TSE	X	
TDK		X

TABLO : 4 - P E R S O N E L

KURULUŞ ADI	KÜTÜPHANECİLİK BÖLÜMÜ MEZ.	DİĞER FAKÜLTE ve Y. OKUL MEZUNU	LİSE MEZUNU	ORTAOKUL MEZUNU	İLKOKUL MEZUNU
DPT	6	2	-	3	1
İGEME	1	-	3	-	-
MTA	2	1	3	4	6
TOPLU KONUT	-	1	-	-	-
TSE	1	2	1	1	1
TDK	1	-	-	1	-

TABLO : 5 - ANKET SORULARININ ANALİZİ

SORU : 1	<u>Kütüphaneye hangi amaçla geliyorsunuz?</u>		
	Araştırma yapmak	:	44
	Gazete-dergi okumak	:	4
SORU : 2	<u>Kütüphaneyi hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?</u>		
	Haftada birkaç kez	:	39
	Birkaç haftada bir	:	5
	Senede 5-6 kez	:	1
	Diğer	:	3
SORU : 3	<u>En çok hangi kaynakları kullanıyorsunuz?</u>		
	Danışma kaynaklarını	:	12
	Sürelili yayınları	:	20
	Kitapları	:	19
	Öz ve İndeks dergilerini	:	4
	Diğer	:	6
	(Standart, katalog, rapor)		
SORU : 4	<u>Kütüphane dermesi ihtiyacınıza cevap veriyor mu?</u>		
	Evet	:	15
	Hayır	:	5
	Kısmen	:	13

- SORU : 5 Kütüphanede hangi hizmetler verilmektedir?
(Cevap verilmedi.)
- SORU : 6 Kütüphane kullanımı konusunda bir eğitim gördünüz mü?
Evet	:	6
Hayır	:	28
- SORU : 7 Aradığınız konudaki bilgi kaynaklarına kütüphanecinin yardımı olmadan ulaşabiliyor musunuz?
Evet	:	13
Hayır	:	15
Genellikle	:	17
- SORU : 8 Kütüphaneden yeterince yararlandığınıza inanıyor musunuz?
Evet	:	18
Hayır	:	23
- SORU : 9 Kullanıcı eğitiminin yararlı olduğuna/olacağına inanıyor musunuz?
Evet	:	48
Hayır	:	—
- SORU : 10 Sizce hangi tür kullanıcı eğitimi yararlı olabilir?
Grup Eğitimi	:	8
Bireysel Eğitim	:	3
Grup+Bireysel Eğitim	:	37

Ankete cevap veren toplam kullanıcı: 48

TABLO: 6 - KULLANICILARIN EĞİTİM TÜRÜ KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİ

GRUP EĞİTİMİ	BİREYSEL EĞİTİM	GRUP+BİREYSEL EĞİTİM
8 kişi	3 kişi	37 kişi

KAYNAKÇA

- 1980 ALA World Encyclopedia of Library and Information Service. Chicago: ALA.
- ALURI, Ray
1981 "Application of Learning Theories to Library Use Instruction." Libri 31, 2 : 140-152.
- ANWAR, Mumtaz
1981 "Education of the User of Information." International Library Review. 13, Oct. 4 : 365-383.
- ASHWORTH, Wilfred
1979 Special Librarianship. London: Clive Bingley Ltd.
1949- Aslib Proceedings. London: Aslib.
- BAYSAL, Jale
1972 Resmi Daire Kütüphaneleri ve Dökümantasyon Merkezleri. Doçentlik Tezi. İstanbul: TÜBİTAK-TÜRDOK.
- COTTAM, Keith
1982 "Avoid Failure: Planning User Education." Research Quarterly. 21, 4: 331-333.
- CRIBB, Gülçin
1980 "Avustralya'da Bir Yüksek Okul Kütüphanesinde Okuyucu Eğitimi." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 29 (4): 211-218.
- CRIBB, Gülçin
1983 "Kütüphanelerde Kullanıcı Eğitiminin Önemi." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 30 (2): 90-99.

ÇAKIN, İrfan

1986 "Kütüphanenin Toplumsal Konumu ve İşlevleri."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 35 (1):
6-15.

1962 Dil Devriminin 30 Yılı. Ankara: TDK.

DÜLGER, Nurten

1977 Araştırma Kütüphanelerinde Müracaat Hizmeti ve
Çalışmaları. Basılmamış Uzmanlık Tezi. Ankara:
DPT.

Evans, A.J.- R. Rhodes -

S.Keenan

1977 Education and Training of Users of Scientific
and Technical Information: UNISIST Guide For
Teachers. Paris: UNESCO.

FJALLBRANT, Nancy

1977 "Planning a Programme of User Education."
Journal of Librarianship 9 (3): 199-211.

GÜRSEL, Özlem

1982 "Kütüphane Okuyucusunun Eğitilmesi." Türk
Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 31 (3): 125-127.

1989 H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans ve
Doktora/Sanatta Yeterlik Tezleri Yazım ve Basım
Yönergesi (Metin teksirdir).

HARRIS, Keith

1982 "User Education." Libri. 32 (4): 327-336.

HILLS P.J.

1974 "Library Instruction and the Development of the
Individual." Journal of Librarianship. 6:
257-58.

- 1986 Industrial and Commercial Libraries: An Introductory Guide. London: The Library Association.
- KAPTAN, Saim
1977 Bilimsel Arastırma Teknikleri. Ankara: Rehber Yayınevi.
- KEYMAN, Dilek
1979 Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi Beytepe Akademik Personeline Ait Tanıtım ve Öğretim Programı Taslağı. Basılmamış Bilim Uzm. Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- KEYMAN, Dilek
1982 "Üniversite Kütüphanelerinde Okuyucu Eğitimi." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 31 (4): 164-167
- 1982 Learning the Library: Concepts, and Methods For Effective Bibliographic Instruction. New York: R.R. Bowker.
- LESTER, Ray
1979 "Why Educate the Library User." Aslib Proceedings. 31 (Aug 8): 366-380.
- 1969- Library and Information Science Abstracts. London: Library Association.
- 1936- Library Literature. New York: Wilson Co.
- LINE, Maurice
1971 "The Information Users and Needs of Social Scientists." Aslib Proceedings. 23 (8): 412-419.
- LUBANS, John
1974 Educating the Library User. New York: R.R.Bowker.

MALLEY, Ian

- 1978 "Educating the Special Library User." Aslib Proceedings. 30 (10-11): 371.

MALLEY, Ian - Nancy FJALLBRANT

- 1984 User Education in Libraries. London: Clive Bingley Ltd.

MARSHALL, A.P.

- 1980 "Current Library Use Instruction." Library Trends. 29 (1): 3-172.

MUSIKER, Reuben

- 1970 Special Libraries: A General Survey. Metuchen: The Scarecrow Press.

- 1958 "Needs of Special Libraries." UNESCO Bulletin For Libraries X (11-12): 254.

- 1964 "Objectives and Standarts For Special Libraries." Special Libraries. 55 (Dec.): 672-679.

ORNA, Elizabeth

- 1978 "Should we educate our Users." Aslib Proceedings. 30 (4): 130-141.

PACK, Peter - M. Pack

- 1988 Colleges, Learning and Libraries: The Future. London: Clive Bingley.

- 1983 Resmi Gazete. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kurulması Hk. Kanun. 18 Ağustos 1989.

ROWLAND, A. Ray

- 1964 Reference Services. Hamden: The Shoe String Press.

SHERA, Jessie

1952 "Special Librarianship and Documentation." Library Trends. 1 (2): 189-199.

1910- Special Libraries. New York: Special Libraries Association.

STEVENSON, M.B.

1976 User Education Programmes: A Study of Their Development, Organization Methods and Assesment. W. Yorkshire: The British Library Board.

STRABLE, Edward G.

1966 Special Libraries. New York: Special Libraries Association.

ŞAN, Müjgân

1986 Başbakanlık ve Bağlı Kurumların Yöneticilerinin Kütüphane Kavramı, Personelinin Bilgi İhtiyacı ve Kütüphanelerin Durumu. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

1988 T.C. Devlet Teskilâtı Rehberi 1988. Ankara: TODAİE.

T.C. Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı. Ankara, Diyalog Yayıncılık.

TEZCAN, Mahmut

1981 Eğitim Sosyolojisine Giriş. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi.

TEZCAN, Sevim

1979 İGEME Kütüphanesi. Ankara: İGEME.

TOCATLIAN, Jacques

1978 "Training Information Users." UNESCO Bulletin For Libraries. 32: 359.

TURABIAN, Kate L.

1973 A Manual For Writers For Term Papers, Theses, and Dissertations. 4 th ed. Chicago: University of Chicago Press.

1952-1986 Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. Ankara: TKD.

1987- Türk Kütüphaneciliği. Ankara: TKD.

1935- Türkiye Bibliyografyası. Ankara: Milli Kütüphane.

1952- Türkiye Makaleler Bibliyografyası. Ankara: Milli Kütüphane.

**EK I KÜTÜPHANE YÖNETİCİSİNE YÖNELTİLECEK
SORULAR**

ORGANİZASYON:

1. Kurumun Adı:
2. Kurumun kuruluş tarihi:
3. Kurumun kuruluş amacı ve faaliyetleri:
4. Kütüphanenin adı:
5. Kütüphanenin bağlı olduğu üst birim:
6. Kütüphanenin amacı:
7. Kütüphanenin kuruluşu ile çalışmalarını yönlendirici bir yönetmelik vb. var mıdır?
8. Kütüphane hizmetlerinin planlanması ve uygulanmasında etkin bir kurul/komisyon var mıdır?

BÜTÇE:

1. Kütüphanenin ayrı bir bütçesi var mıdır?
2. Evet ise kütüphane için ayrılan oran ne kadardır? (Kurum bütçesinin kaçta kaçı?)
3. Harcamalarda uyulması gereken bir plan var mıdır?
Kitap alımı:
Sürelî yayın alımı:
Malzeme alımı:
Personel giderleri:
Diğer:

BİNA:

1. Kütüphanenin hizmet verdiği alan nasıldır?
  - a) Ayrı bir bina
  - b) Kurumun kütüphane için ayrılmış bir/birkaç katı
  - c) Diğer (açıklayınız)
2. Kütüphanenin yerleştiği alan depolar dahil kaç m²'dir?
3. Kütüphaneden aynı anda kaç kişi yararlanabilmektedir?

PERSONEL:

1. Kütüphanenin personel sayısı ne kadardır?
2. Personelin niteliğini belirtiniz.

<u>Öğrenim durumu</u>	<u>Sayısı</u>	<u>Uzmanlık alanı</u>
-----------------------	---------------	-----------------------
3. Personel sayısı yeterli midir?

DERME:

1. Kütüphanenin derme durumu nedir?

	<u>1986</u>	<u>1987</u>	<u>1988</u>
Kitap sayısı:			
Sürelî yayın sayısı:			
Kitap dışı materyal sayısı:			
2. Kütüphanenin uzmanlaşmış olduğu konu/konular nelerdir?
3. Kütüphanenin ayrıca bir danışma dermesi var mıdır?

4. Danışma dermenizi oluşturan kaynaklar nelerdir?
  - a) Sözlükler
  - b) Ansiklopediler
  - c) Bibliyografik kaynaklar
  - d) Yıllıklar
  - e) Biyografik kaynaklar
  - f) Rehberler
  - g) Hepsi
5. Kütüphane personeli yayın seçiminde etkin midir?
6. Kitapların raf düzeni nasıldır?
7. Kataloğunuzun biçimi nasıldır?
  - a) Kart katalog
  - b) Basılı katalog
  - c) Diğer
8. Eğer kart katalog kullanıyorsanız, düzeni nasıldır?
  - a) Sözlük katalog
  - b) Bölünmüş katalog
  - c) Sistematik katalog
9. Süreli yayınlar indeksleniyor mu?
10. Gazete/dergi kupürleri derleniyor mu? (Açıklayınız)

KULLANICI/KULLANICI HİZMETLERİ:

1. Kütüphane kullanıcılarınız kimlerdir?
  - a) Kurum personeli
  - b) Kurum üyeleri
  - c) Öğretim üye ve yardımcıları
  - d) Öğrenciler (lisans, y. lisans, doktora)
  - e) Diğer (açıklayınız).

2. Kurum personelinin kütüphaneyi kullanma sıklığını belirtiniz.
3. Kullanıcılar kütüphaneyi bağımsız olarak kullanabiliyorlar mı?
4. Kütüphanede verilen kullanıcı hizmetleri nelerdir?
  - a) Ödünç verme
  - b) Fotokopi
  - c) Mikrofilm vb.
  - d) Güncel duyuru hizmeti
  - e) Bibliyografik tarama hizmeti
  - f) Öz dergileri hazırlama
  - g) Tercüme hizmeti

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).
5. Kütüphaneler arası işbirliği yapılıyor mu?
6. Evet ise belli bir kuralı var mıdır?
7. Kurum personeline kütüphane kullanımı konusunda herhangi bir eğitim veriliyor mu?
8. Evet ise aşağıdaki yöntemlerden hangisi uygulanmaktadır?
  - a) Grup eğitimi
  - b) Bireysel eğitim
  - c) Grup+Bireysel eğitim
9. Kütüphane çalışmalarında bilgisayardan yararlanılıyor mu?
(Açıklayınız)

EK II KULLANICI ANKETİ

Araştırmamıza konu olan kullanıcı (okuyucu) eğitimi; kütüphanenin var olan kullanıcılarını bilginin değerinden ve mevcut bilgi kaynaklarının varlığından haberdar etmek ve bu kaynakları bulup kullanabilmeleri için gerekli becerileri kazandırmaktır.

Bu tanım ışığında vereceğiniz cevaplar, araştırma için büyük önem taşımaktadır.

Teşekkürler.

1. Kütüphaneye hangi amaçla geliyorsunuz?
2. Kütüphaneyi hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?
  - a) Haftada birkaç kez
  - b) Birkaç haftada bir
  - c) Şenede 5-6 kez
  - d) Diğer (açıklayınız)
3. En çok hangi tür kaynakları kullanıyorsunuz?
  - a) Danışma kaynaklarını (ansiklopedi, sözlük, rehber, yıllık vb.)
  - b) Süreli yayınları
  - c) Kitapları
  - d) Öz ve indeks dergilerini
  - e) Diğerlerini (açıklayınız)
4. Kütüphane dermesi ihtiyacınıza cevap verebiliyor mu?

5. Kütüphanede hangi tür hizmetler verilmektedir? Sıralayınız.
6. Şimdiye kadar kütüphane kullanımı konusunda herhangi bir eğitim gördünüz mü?
7. Aradığınız konudaki bilgi kaynaklarına kütüphanecinin yardımı olmadan ulaşabiliyor musunuz?
Örneğin:
8. Kütüphaneden yeterince yararlandığınıza inanıyor musunuz?
9. Kütüphane kullanıcıları eğitiminin yararlı olduğuna/olacağına inanıyor musunuz?
10. Sizce aşağıdaki kullanıcı eğitimi şekillerinden hangisi yararlı olabilir?
  - a) Grup eğitimi
  - b) Bireysel eğitim
  - c) Grup+Bireysel eğitim